

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)
**Visionary, Philosophic, Psychological, and Social Foundations of
Open and Distance Education**

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۴/۱۸، تاریخ ارزیابی: ۱۳۹۱/۱۱/۱۱، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۱/۲۰

M. Farajollahi., (Ph.D)
R. Norouzzadeh., (Ph.D)
E. Ebrahimzadeh., (Ph.D)
F. Alsadat Haghighi., (Ph.D Student)

مهران فرج‌اللهی^۱

رضا نوروززاده^۲

عباسی ابراهیم زاده^۳

فهیمة السادات حقیقی^۴

Abstract: This paper aims to investigate the visionary, philosophic, psychological, and social foundations of open and distance education. This qualitative research is based on the document reading methods which is consisted of the librarian and digital secondary resources in the era of distance education. The sampling has been done via targeted methods in choosing amongst the existing and available sources. The data collection depends on endless memoranda to keep track of the data reviewed in order to be examined through expository-analysis methods. The findings have revealed that the outstanding foundations of distance education lie upon the scientific basics (explanations, visions, and the four element specifications of distant education), philosophical basics with concern of build-oriented educational philosophy (ontology, epistemology, and axiology), social basics (socialization, norms, roles, interactions, relationship, communication, and groups), and psychological basics (motivation, concern and caution, concentration and cognition, data process, critical thinking and problem solving). They all have specific functions in four elements of distance education, the organization of distance education, the content of distance education, and last but not least, the environment of distant education.

Keyword: open and distance education, Philosophic foundations, psychological foundations, social foundations

چکیده: هدف تحقیق حاضر بررسی مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور است. تحقیق از نوع توصیفی و به روش بررسی اسنادی، کتابخانه‌ای و دیجیتالی در حوزه و مبانی آموزش از دور انجام و نمونه آماری آن به روش هدفمند از بین منابع موجود و در دسترس انتخاب شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از فیش استفاده گردیده و داده‌ها با استفاده از روش تفسیری تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که مبانی آموزش از دور شامل: مبانی علمی با ابعاد (تعاریف، دیدگاه‌ها و ویژگی‌های عناصر چهارگانه آموزش از دور)، مبانی فلسفی با توجه به فلسفه تربیتی ساخت‌گرایی با ابعاد (هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی)، مبانی اجتماعی با ابعاد (جامعه‌پذیری، هنجار، نقش، تعامل، ارتباط، گفتگو و تشکیل گروه) و مبانی روان‌شناختی با ابعاد (انگیزه، توجه و هشیاری، تمرکز و ادراک، پردازش اطلاعات، تفکر انتقادی و حل مسئله) کارکردهای مشخصی در عناصر چهارگانه یادگیرنده از دور، سازمان یاددهنده از دور، محتوی آموزش از دور و در نهایت محیط یادگیری و آموزش از دور دارند.

کلید واژه‌ها: آموزش باز و از دور، مبانی نظری، مبانی فلسفی، مبانی اجتماعی، مبانی روان‌شناختی، دانشگاه باز و از دور

۱. استادیار موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری farajollahim@yahoo.com

۲. عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور

۳. دانشیار دانشگاه پیام نور

۴. پژوهشگر دوره دکتری برنامه‌ریزی آموزش از دور

مقدمه

تشدید نیاز بشر به انواع یادگیری و یادگیری مادام‌العمر، کسب اطلاعات برای افزایش قدرت معنوی و ثروت مادی، نیاز به محیط آزاد و منعطف یاددهی - یادگیری به‌منظور برقراری فرصت برابر آموزشی از سطح ابتدایی تا آموزش عالی، رفع مشکلات آموزش‌های حضوری و رفع تبعیض‌های اقتصادی، جغرافیایی، فرهنگی، جنسیتی در آموزش و برقراری پیوند بین زندگی و تحصیلات را می‌توان از عوامل مهم شکل‌گیری نظام نوین آموزش از دور معرفی نمود. در پرتو انقلاب صنعتی جوامع بشری گرایش به سوی حرفه‌ای شدن پیدا نمودند که از یک طرف نیاز به آموزش و کسب اطلاعات را افزایش و از طرف دیگر فرصت آموختن را به شیوه سنتی از افراد جامعه گرفت. این تمایل منجر به آموزش و یادگیری خارج از ساعات رسمی، جدایی بین یاددهنده و یادگیرنده، برعهده گذاشتن مسئولیت برقراری ارتباط و انتقال پیام‌های آموزشی برعهده فناوری صدا، تصویر، اطلاعات و چاپ و شکل‌گیری نسل‌های مختلف آموزش از دور، متناسب با رشد شتابان تکنولوژی شده است. کرسلی و مور (۲۰۰۳) آموزش از دور را نوعی یادگیری طراحی شده می‌دانند که معمولاً "در مکانی متفاوت از محل تدریس رخ می‌دهد و مستلزم تکنیک‌های خاص طراحی درسی و آموزشی و روش‌های خاص ارتباطی با ابزارهای الکترونیکی به‌همراه تدارکات خاص سازمانی و مدیریتی می‌باشد.

اگرچه پیشینه اولین آموزش باز در سال ۱۸۷۰ به آمریکا برمی‌گردد اما اولین سبقه رسمی و دانشگاهی آن را در نظام آموزشی انگلستان در سال ۱۹۷۰ می‌توان یافت. ایده آموزش غیرحضوری که پیشینه تاریخی دانشگاه اینترنتی یا دانشگاه مجازی قلمداد می‌شود، به‌صورت طرح دانشگاه آزاد (باز) از سوی کشور انگلیس مطرح شد. بعد از آن سایر کشورها از جمله آمریکا، اروپا، آسیا، استرالیا و امریکای لاتین با توجه به دسترسی گسترده و عمومی به کامپیوتر از آموزش باز و از دور استقبال و دوره‌های غیرحضوری را گسترش دادند و با ظهور اینترنت به ارائه دوره‌های آنلاین و مجازی پرداختند. به‌دنبال تحولات جهانی در زمینه آموزش از دور و کاربرد فناوری نوین در ایران، اولین حرکت در فعالیت‌های سمعی و بصری ایران در سال ۱۳۴۱ آغاز گردید. تلویزیون آموزشی زیرنظر وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۴۳ تاسیس و از طریق ارائه برنامه‌های آموزشی در سطح رسانه ملی، آموزش از دور را به نسل دوم رسانه‌ای رساند. نسل مکاتبه‌ای آموزش از دور در دانشکده سپاهیان انقلاب (بعدها دانشگاه ابوریحان بیرونی و بعد از آن پیام نور) برای آموزش کارکنان دولت شکل گرفت که با ارسال کتب و نوارهای شنیداری و گاه کلاس‌های رفع اشکال فرایند آموزش را پیگیری می‌نمود. دانشگاه ابوریحان بیرونی در سال ۱۳۵۰ تاسیس و در سال ۱۳۵۹ به‌کار خود پایان داد (فرج‌اللهی، دهباشی، ۱۳۸۹: ۸۰). بین سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۶ آموزش از دور در ایران وجود نداشت. بعد از آن دانشگاه پیام نور در

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

سال ۱۳۶۶ با نام اولیه مدرسه عالی دماوند در محل دانشگاه علامه طباطبایی تاسیس شد (ظهور، ۱۳۷۴: ۳-۷). در حال حاضر دانشگاه پیام نور تنها متولی رسمی برگزاری دوره‌های آموزش از دور دانشگاهی می‌باشد و در اساسنامه آن عنوان دانشگاه باز و از دور درج گردیده است. امروزه نظام آموزش باز و از دور (دانشگاهی) چه در ایران و چه در سایر کشورها برای حفظ موقعیت و اعتبار آموزشی در دوران رقابت و استانداردهای بالای آموزش جهانی از فناوری الکترونیکی چندرسانه‌ای و شبکه اینترنت جهانی استفاده و دو ظرفیت عمده حیات انسانی یعنی زمان و مکان را در آموزش مهار می‌کند. این نوع آموزش ویژگی‌هایی دارد که آن را از آموزش مرسوم متمایز می‌سازد. این ویژگی‌ها از یک طرف ماهیت آموزش از دور را نشان می‌دهند و از طرف دیگر دانش، اصول و مبانی را نشان می‌دهند که بر پایه آن‌ها آموزش از دور در مراکز و دانشگاه‌ها شکل گرفته است. اصول و مبانی، نیروهای بنیادی، اساسی، دانش و معرفت‌هایی می‌باشند که در ادبیات آموزش به‌عنوان عوامل تعیین‌کننده معرفی شده‌اند و بر اهداف، محتوی و برنامه‌های آموزش اثر گذاشته و ویژگی‌های عناصر چهارگانه اصلی آموزش (یادگیرنده، یاددهنده، محتوی و محیط آموزشی) را آشکار می‌سازند. شکوهی (۱۳۶۸: ۶۰) بیان می‌کند که: مبانی تعلیم و تربیت (علمی و فلسفی) از موقعیت آدمی، امکانات، محدودیت‌ها و نیز از ضرورت‌هایی که حیات را همواره متأثر می‌سازد بحث می‌کند. ژرژ کرشن اشتاینر (۱۸۵۴-۱۹۳۲) هدف آموزش و تربیت را دستیابی به ارزش‌های شهروندی، رشد فرایندهای درونی ذهنی و بیرونی رفتاری، کسب شخصیت و کسب حرفه برای کار و زندگی می‌داند (صفوی، ۱۳۸۵: ۲۲-۲۳). تک تک مولفه‌های این عبارت اشاره به علوم و مبانی می‌کند که در تربیت افراد موثر می‌باشد. "ارزش‌های شهروندی اشاره به "فلسفه تربیتی، "فرایندهای درونی و ذهنی" اشاره به روان‌شناسی رفتاری و شناختی و "کسب شخصیت و حرفه" ویژگی جامعه‌شناختی آموزش را نشان می‌دهد. هوشیار (۱۳۲۷) در کتاب اصول آموزش و پرورش، شش اصل تربیتی "فعالیت، کمال‌پذیری، آزادی، تفرد، سندیت و اجتماع" را معرفی کرده است که مبنای آن‌ها مطالعه زندگی فردی و جمعی انسان‌ها و فرهنگ جامعه و عوامل موجود در طبیعت بوده است. اگر واژه "اصول" را به مفهوم "مصدر و منشاء" در نظر بگیریم، همان نیروهای بنیادی و اساسی است که در آموزش دخالت دارند. این اصول کشف کردنی می‌باشند و می‌توان آن‌ها را از تجربه‌های عینی که در شرایط واقعی صورت گرفته استخراج نمود. با این استدلال در تعریف فوق، اصول "فعالیت و تفرد" اشاره به مبانی روانشناختی، اصول "آزادی، سندیت و اجتماع" اشاره به مبانی جامعه‌شناختی و اصل "کمال‌پذیری"، مبانی فلسفی را در آموزش بیان می‌کند پورظهير، (۱۳۶۹: ۱۰۱) اعتقاد دارد که برای کشف اصول تربیت باید به شناخت انسان، جامعه و نظریات فلسفی (هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و تحقیقات علوم زیستی و روان‌شناسی) پرداخت. ملکی (۱۳۸۲: ۳۰) مبانی تربیت را به دو دسته علمی (زیست‌شناختی،

جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، اقتصادی، تاریخی و محیطی) و فلسفی تقسیم می‌کند. آموزش از دور نیز نیازمند تبیین مبانی ویژه‌ای می‌باشد که با ساختار متفاوت و متغیر آن هماهنگ باشد. بعضی از ویژگی‌های آموزش از دور مانند استقلال یادگیرنده، انفرادی شدن آموزش و خودآموز بودن محتوی آموزش (کیگان، ۱۹۹۰)، اشاره به یادگیرنده بزرگسالی (دانشجو) دارد که از نظر مالکوم نولز برای یادگیری از دور انگیزه و آمادگی کافی دارد و باشعور، دانش و تجربیات قبلی، مسیر یادگیری خود را انتخاب و مسئولیت آن را برعهده می‌گیرد و جهت‌گیری حل مسئله دارد (سرمد، ۱۳۸۱: ۹۷-۹۸) و با خودهدایتی و خودنظارتی محتوی خودآموز را فرامی‌گیرد. این ویژگی‌ها بیانگر چه نوع مبانی و اصول تربیتی می‌باشند؟ مهارت‌های تصمیم‌گیری، خودفرمانی و خودکنترلی، خودارزیابی دانشجویان که به‌عنوان ویژگی‌های روانی یادگیرنده از دور مطرح می‌باشد، چه ابعاد و کارکردهای روان‌شناختی در آموزش از دور دارند؟ ویژگی‌های طراحی سازمانی، تعامل و تراکنش چندجانبه یادگیرنده (دانشجو) و سازمان آموزش‌دهنده (مور، ۲۰۰۳)، محتوی و محیط آموزشی، مشاوره و بحث و انتقال دانش و اطلاعات در فرایند آموزش از دور، چه مبانی از آموزش از دور را نشان می‌دهند؟ بهره‌گیری از استاد یا مربی به‌عنوان مشاور و تسهیل‌کننده یادگیری، شکل‌دهی و ساخت دانش نوین بر پایه دانش و تجربه پیشین از طریق دریافت مستقیم اطلاعات از رسانه‌های مختلف و استفاده از فرامتن‌ها در محیط یادگیری الکترونیکی مبتنی بر وب، خلق بنا کردن و کاربرد دانش جدید، چه جهت‌گیری فلسفی (متافیزیکی، معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی و تربیتی (رفتارگرایی، شناخت‌گرایی، ساخت‌گرایی و...) را دربردارد؟ این پژوهش در صدد است که به این سوال‌ها پاسخ دهد: ۱- مبانی نظری آموزش از دور چه ابعاد و نشانه‌هایی دارد و براساس آن‌ها، عناصر چهارگانه اصلی آموزش از دور از چه ویژگی‌هایی برخوردارند؟ ۲- مبانی فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش از دور از چه ابعاد و نشانه‌هایی برخوردارند و چه کارکردهایی در عناصر چهارگانه آموزش از دور دارند؟

روش پژوهش

هدف تحقیق بررسی علمی مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی عناصر چهارگانه (یادگیرنده، سازمان یاددهنده، محتوی، محیط آموزشی) آموزش از دور (دانشگاهی) می‌باشد. تحقیق از نوع توصیفی و به روش مطالعه اسنادی، کتابخانه‌ای و جستجوی اطلاعات از منابع مختلف مکتوب و دیجیتالی می‌باشد. جامعه تحقیق را کلیه اسناد و منابع علمی مکتوب و غیرمکتوب در دسترس، در زمینه‌های مورد تحقیق تشکیل می‌دهد که از بین آن‌ها نمونه‌های

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

هدفمند با توجه به موضوع تحقیق انتخاب گردیده است. ابزار تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها، فیش و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها تفسیری می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

۱- مبانی نظری آموزش از دور چه ابعاد و نشانه‌هایی دارد و عناصر چهارگانه آموزش از دور از چه ویژگی‌هایی برخوردارند؟

درباره حوزه‌ی معرفتی فلسفه و اصول تعلیم و تربیت تعاریف بسیار متنوع و گوناگونی وجود دارد (نلر، ۱۳۵۶؛ اسمیت، ۱۳۷۰؛ هیر و پرتلی، ۱۳۷۴؛ بهشتی، ۱۳۸۵). مبانی نظری آموزش بر اصولی متکی است که از عوامل موجود در حیات آموزشی استخراج و ملاک عمل قرار می‌گیرد و بنیاد اندیشه‌ها را فراهم می‌سازد (ملکی، ۱۳۸۲: ۱۳۷). با این ادعا می‌توان تعاریف و اندیشه‌های ارائه شده پیرامون آموزش از دور را تحلیل و طبقه‌بندی نمود و با توجه به آن‌ها ویژگی‌های عناصر اصلی فرایند آموزش از دور (یادگیرنده از دور، سازمان یاددهنده از دور، محتوی آموزشی و محیط آموزش از دور) را استخراج و ماهیت دانشی و مبانی نظری فرایند آموزش از دور را پیش-بینی و تفسیر نمود.

در ادبیات علوم تربیتی اصطلاح آموزش از دور^۱ مترادف با یادگیری از دور^۲ به کار می‌رود اما در عمل اولی زیرمجموعه دومی است. یادگیری چه حضوری و چه از دور دنیایی به وسعت طول عمر بشر دارد که نه در یک موسسه رسمی بلکه در محیط اجتماعی و در میان گروه‌های فعال اجتماعی در جریان است و پایانی بر آن متصور نمی‌توان شد. آموزش فقط محیط مناسب یادگیری را ایجاد می‌کند و به شکل‌های مختلف براساس شرایط اجتماعی در موسسات آموزشی در جریان است و دلائل مختلفی در تغییر و تبدیل رویکرد آن به شکل آموزش از دور به سبب وجود فناوری وجود دارد که یادگیری را برجسته‌تر از یاددهی و یادگیرنده را فراتر از یاددهنده می‌کند. اما در فرهنگ جاری، اصطلاح آموزش از دور شایع‌تر از یادگیری از دور می‌باشد و کلیه نظریه‌پردازان در نظریاتشان از این واژه استفاده نموده و تعاریف مختلفی ارائه داده‌اند.

شفلر^۳ (۱۹۶۴) اعتقاد دارد که برای تحلیل منطقی و برداشت صحیح از آموزش دور می‌توان کلیه تعاریف ارائه شده در این زمینه را به شش دسته تقسیم نمود: ۱- تعریف علمی: ساخت یک شبکه نظری با حقایق موجود برای یافتن اطلاعات ویژه در خصوص آموزش از دور با هدف نظریه پردازی. ۲- تعریف توصیفی: ارائه توضیحات و اولویت‌ها در خصوص روش‌های ارائه آموزش از

-
1. Distance education
 2. Distance learning

دور. ۳- تعریف شرطی: نمایش برخی گونه‌ها و توجه به دیگر توصیفات با هدف اقتصادی کردن و صرفه‌جویی در تعریف. ۴- تعریف برنامه‌ای: حمایت و جانبداری از نکات کلیدی اخلاقی و علمی آموزش از دور. ۵- تعریف تمثیلی: ارائه تمثیل و تصویر برای توصیف فرایند آموزشی آموزش از دور. ۶- شعار آموزشی: حمایت از تعاریف کلیدی و حرکت‌ها و نهضت‌های آموزشی در آموزش از دور (کیگان^۴، ۱۹۹۳: ۱۰۷-۱۰۸). برای رسیدن به مبانی نظری برای آموزش از دور، تعاریف مختلفی که توسط صاحب‌نظران از آموزش از دور ارائه گردیده است براساس تحلیل منطقی شفلر در جدول ۱ تقسیم‌بندی شده است.

جدول ۱. تحلیل منطقی از تعاریف صاحب نظران آموزش از دور طبق نظر شفلر

تعریف آموزش از دور	صاحب نظر(ها)	تجزیه و تحلیل
آموزش از دور فرایند آموزشی است که در آن، قسمت ارزشمند تدریس ^۳ توسط فردی که از لحاظ زمانی و مکانی جدا از یادگیرنده است به وی انتقال داده می‌شود (کیگان، ۱۹۹۳: ۸۲).	پرتون (۱۹۸۱)	علمی
آموزش از دور ارتباطی یک‌طرفه، مطالعه‌ای مکاتبه‌ای، مستقل، و متکی به خود از جانب یادگیرنده که با مدرس از لحاظ مکانی جدا و با او ارتباط اندک در حد دریافت بسته آموزشی و نمره دارد.	رامبل (۱۹۸۹)، کیگان (۱۹۸۸)	توصیفی
راهکار آموزشی که با اصول، مبانی و ارزش‌های جامعه صنعتی سازگار می‌باشد (کیگان، ۱۹۹۳: ۶۰). محیط دیجیتالی موثرترین وسیله در فراهم آوردن یادگیری مستقل و خودگردان است (فرج اللهی، ۱۳۸۹: ۲۶).	پیترز (۱۹۸۹) (۲۰۰۰)	توصیفی
آموزش از دور مجموعه‌ای از مناسبات و روابط متقابل همراه با گفتگو و ساختار مستقل و خود اتکاء می‌باشد.	مور (۱۹۹۶)	توصیفی
استفاده از وسایل ارتباطی برای انتقال اطلاعات و ارتباط دوطرفه میان استاد و دانشجو که جداگانه فعالیت می‌کنند و یادگیری انفرادی را به نمایش می‌گذارد. فراگیر مسئول یادگیری خویش است.	کیگان (۱۹۹۰)	علمی
آموزش از راه دور را هر نوع رهیافت رسمی برای یادگیری است که در آن بخش عمده آموزش، زمانی رخ می‌دهد که در آن آموزشگر و یادگیرنده از یکدیگر فاصله دارند (زمانی، ۱۳۷۶).	گریمز (۱۹۹۵)	علمی - توصیفی
با یک نگرش سیستمی آموزش از دور نوعی یادگیری طراحی شده که معمولاً "در مکانی متفاوت از محل تدریس رخ می‌دهد و مستلزم فنون خاص طراحی دوره درسی و آموزشی و روش‌های خاص ارتباطی با ابزارهای الکترونیکی است. تدارکات خاص سازمانی، فردی، فنی و اجتماعی است (گریسون، ۱۹۴۵: ۸۴).	کرسلی و مور (۱۹۹۶)	علمی - توصیفی

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

	ابراهیم زاده (۱۳۸۸)	آموزش از دور، سازماندهی فرایند یادگیری - یاددهی توسط یک موسسه به‌منظور برقراری تسهیلات لازم برای یادگیری مستقل، خودارزیابی تحصیلی و برقراری ارتباط دوجانبه بین یاددهنده و یادگیرنده که به لحاظ زمانی و مکانی از یکدیگر جدا هستند با استفاده از راهبردهای مناسب فناوری آموزشی می‌باشد.
توسعه و به‌سازی	ودمیر، مور، هولمیرگ (۱۹۸۳)	در آموزش از دور باید به فرایند آموزش، رفتارهای میان فردی فرایند تدریس، گفتگو، ارتباط نامجاور و فعالیت‌های تفکر گویا، صامت‌خوانی و بی‌صداخوانی توجه گردد (کیگان، ۱۹۹۳).
	بری ویلس (۲۰۰۷)	در آموزش از دور، یاددهنده و یادگیرنده با فاصله فیزیکی مواجه می‌باشند و ارتباط آن‌ها با استفاده از فناوری‌های مختلف (چاپ، تلفن، رادیو، تلویزیون و رایانه) به‌عنوان پل ارتباطی صورت می‌گیرد (فرج‌اللهی، ۱۳۸۹: ۷).
تولید و ارزش	دولین (۱۹۸۹)	آموزش از دور یک زمینه اشتقاقی از آموزش بزرگسالان می‌باشد (کیگان، ۱۹۹۳: ۱۸۸).
	گریسون، کیگان، پیترز، اندرسون (۱۹۸۹)	در آموزش از دور باید به ساختار، صنعت، رسانه و تیپ آموزش توجه گردد (کیگان، ۱۹۹۳).
	ورودین و کلارک (۱۹۹۱)	آموزش از دور می‌تواند منطبق با ویژگی‌های بزرگسالان و آموزش سنتی باشد (کیگان، ۱۹۹۳: ۸۷).
	رابینسون (۱۹۹۲)	در آموزش از دور تاکید روی آموزش بزرگسالان، طرح‌ریزی تعاملات متقابل، یادگیری خودراهبر و متکی بر انگیزه‌های درونی است (کیگان، ۱۹۹۳: ۱۹۶).
توسعه و به‌سازی	رامیل (۱۹۸۹)	آموزش از دور نوعی آموزش چهره به چهره می‌باشد که راهکارها و فنون ویژه‌ای برای تبادلات آموزشی ایجاد می‌کند (کیگان، ۱۹۹۳: ۳۰).
	رامیل (۱۹۸۹)	دو نکته اساسی در سیستم دور برد، منابع درسی و خدمات پشتیبانی از دانشجویان است (کیگان، ۱۹۹۳: ۱۲۱).
توسعه و به‌سازی	گریسون و شل (۱۹۹۰)	در آموزش از دور از وسائل ارتباطی متنوع استفاده می‌شود. بالا بردن کیفیت آموزشی و برقراری ارتباط دوطرفه در آموزش از دور امکان‌پذیر است (کیگان، ۱۹۹۳: ۱۶).
	ایوان ونیشن (۱۹۸۹)	فناوری آموزشی در آموزش از دور نوعی صنعت‌گرایی آموزشی است (کیگان، ۱۹۹۳: ۸۳).

براساس همین تعاریف در ادبیات آموزش از دور مشخصه‌هایی برای این نوع آموزش به شرح زیر ارائه شده است:

- ۱- جدائی مکانی و یا زمانی آموزشگر و فراگیر از یکدیگر ۲- توسعه سطح دسترسی فراگیران ۳- توسعه استقلال فراگیران (انفرادی شدن یادگیری) ۴- نقش محوری فناوری آموزشی و ابزارهای ارتباطی ۵- نقش محوری مرکز طراحی آموزشی (موسسه آموزشی) و ارائه آموزش به‌وسیله یک سازمان ۶- تدارک و تامین ارتباط دوجانبه یادگیرنده و سازمان یاددهنده ۷- عدم وجود کلاس-های حضوری جمعی و یادگیری سنتی ۸- خودآموز بودن محتوی آموزشی ۹- بهره‌گیری از نقش

راهنمایی و مشاوره‌ای استاد یا معلم و مشارکت معلم در فرایند یادگیری - یاددهی ۱۰- پذیرش الگوی تولید صنعتی برنامه و مواد آموزشی (الحسینی، ۱۳۸۴: ۴۳).

با بررسی و مطالعه دقیق مشخصه‌های آموزش از دور و نکاتی که در جدول ۱ از تعاریف آموزش از دور ارائه شده است، ویژگی‌هایی برای عناصر چهارگانه آموزش از دور شامل: یادگیرنده، یاددهنده، محتوی و محیط آموزش از دور (بروور و همکاران، ۲۰۰۴، بازرگان، ۱۳۸۲: ۶۱) استخراج گردید که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های عناصر چهارگانه فرایند یاددهی - یادگیری نظام آموزشی باز و از دور

<p>۱- بزرگسال است (رابینسون، کلارک، دولین) و تجربیات و آموخته‌های خود را در محیط یادگیری مداخله می‌دهد، یادگیری خود را تقویت می‌کند. از رویکرد حل مسئله برای رفع مشکلات یادگیری استفاده می‌کند و شیوه یادگیری خود را می‌شناسد.</p> <p>۲- فردیت دارد، تصمیم‌گیرنده یادگیری خود است، مسئولیت یادگیری را برعهده می‌گیرد (کیگان، رابینسون).</p> <p>۳- انگیزه درونی و مداوم برای یادگیری دارد (رابینسون، رامبل، کیگان، مور).</p> <p>۴- در یادگیری خودسنجی و نظارت دارد (ابراهیم‌زاده، مور).</p> <p>۵- در یادگیری استقلال دارد (ابراهیم زاده، رامبل، کیگان، پیترز).</p> <p>۶- در محیط یادگیری تعامل دارد و از رسانه‌های مختلف برای یادگیری استفاده می‌کند (مور، ایوان و نیشن، گریسون و شل، رامبل، رابینسون، پیترز، اندرسون، کیگان، وودمایر، هولمبرگ).</p>	<p>یادگیرنده از دور</p>
<p>سازمان یا موسسه آموزشی است (ابراهیم‌زاده، ایوان و نیشن، پیترز).</p> <p>۲- متناسب با چشم‌انداز توسعه و توسعه انسانی حرکت می‌کند (ایوان و نیشن، گریسون و شل)</p> <p>۳- طرح، هدف و برنامه سیستمی برای آموزش دارد و از مجموعه عناصر علمی، فناوری، فکری و بدی هماهنگ با هدف استفاده می‌کند (رابینسون، رامبل، گریمز، ابراهیم زاده، کرسلی و مور).</p> <p>۴- از فناوری و رسانه روز برای برقراری ارتباطات چند جانبه آموزشی استفاده می‌کند (رامبل، گریسون، شل، ایوان و نیشن، مور، بری ویلس، ابراهیم‌زاده).</p> <p>۵- از استانداردهای علمی، آموزشی و فناوری روز پیروی و کیفیت خدمات آموزشی را در سطح مقبول حفظ می‌کند. طرح توسعه مطابق با تغییرات اجتماعی دارد با زمان‌بندی مشخص برای برنامه‌های آموزشی دارد (گریسون و شل، کیگان، پروتو، گریمز).</p>	<p>یاددهنده از دور</p>
<p>۱- در چهارچوب فلسفه مسلط اجتماعی و فلسفه تربیتی حاکم بر آموزش عالی و با توجه به چشم‌انداز توسعه اقتصادی و انسانی تهیه می‌شود (ایوان و نیشن، پیترز).</p> <p>۲- خودآموز است و با برجسته‌سازی نکات مهم و طرح پرسش و تمرین، به خودآموزی و کنترل یادگیری کمک می‌کند (رابینسون، ابراهیم زاده، کیگان، مور، رامبل).</p> <p>۳- ملاحظات و جاذبه‌های معرفت‌شناختی، روان‌شناختی و سازمانی دارد (رابینسون، کلارک، و رودین، مور، هولمبرگ، ودمایر).</p> <p>۴- در قالب فناوری روز قابل تهیه است. و قابلیت ارائه به شکل مکتوب، صوتی و تصویری و الکترونیکی</p>	<p>محتوی ارائه شده از دور</p>

<p>را دارد (رامبل، کلازک، ورودین، مور، کرسلی، پیترز، اندرسون، گریسون، کیگان، ابراهیم‌زاده). ۵- به راهبردها و مهارت‌های مستقل یادگیری توجه دارد و تجارب یادگیرنده‌ها را در نظر می‌گیرد (کیگان، مور، رامبل، ابراهیم‌زاده). ۶- زیر نظر متخصصان علمی، آموزشی طراحی می‌شود. سازماندهی عمودی و افقی را رعایت می‌کند. اصل سندیت و اعتبار علمی را رعایت می‌کند. در جهت تقویت فعالیت‌های یادگیری تنظیم می‌شود. (گریسون و شل، مور، کرسلی، هولمبرگ، ودمایر، پیترز). ۷- امکان کنترل و نظارت بر پیشرفت یادگیری را فراهم می‌سازد و خود ارزیابی را تقویت می‌کند (کیگان، رامبل، رابینسون، ابراهیم‌زاده، مور). ۸- ارتباط بین یاددهنده و یادگیرنده را برقرار می‌کند. (گریسون و شل، رامبل، رابینسون، ابراهیم‌زاده).</p>	
<p>۱- از پیام‌دهنده، پیام‌گیرنده و پیام‌برخوردار است و روابط بین سه عنصر یاددهنده و یادگیرنده و محتوی را با کمک فناوری روز فراهم می‌سازد. بسیار پویا و فعال و انعطاف‌پذیر است (پیترز، گریسون و شل، رامبل، ابراهیم‌زاده، رابینسون، بری ویلس، مور). ۲- در هر زمان و مکان امکان تعامل را برقرار می‌سازد. تعاملات زیاد را در فاصله زمانی کم شکل می‌دهد و محیط گروهی آموزش را با فناوری اینترنت فراهم می‌سازد و امکان تعاملات چهره‌چهره (آموزش سنتی) را فراهم می‌سازد و بازخوردپذیر است. (گریسون و شل، ایوان و نیشن، رامبل، رابینسون، پیترز، ابراهیم‌زاده، بری ویلس، مور و کرسلی، کیگان). ۳- مرز جغرافیایی و زمانی نمی‌شناسد و فراگیر و جامع است (پروتون، کیگان، ابراهیم‌زاده، کرسلی و مور، بری ویلس، رامبل).</p>	<p>محیط آموزشی از دور</p>

۲- مبانی فلسفی آموزش از دور، چه ابعاد و نشانه‌هایی دارد؟

فلسفه تربیت در جستجوی ایجاد نظریه‌هایی درباره ماهیت و رابطه انسان، جامعه و جهان و معرفتی برای راه‌گشایی خردمندانه در عمل تربیتی است (ابراهیم‌زاده، ۱۳۸۲) و فعالیت‌هایی را شامل می‌گردد که به واسطه آن‌ها یک نسل، علوم، فنون و میراث بشری را به نسل دیگر انتقال می‌دهد (اسمیت، ۱۳۷۰). آموزش از دور از ابتدای شکل‌گیری (نسل مکاتبه‌ای) به پیروی از نظام آموزش مرسوم، از فلسفه تربیتی رفتارگرا شامل: آموزش برنامه‌ای، تقویت بر اثر ارائه بازخورد، تدوین اهداف کلی و تبدیل به اهداف رفتاری در سطوح مختلف، پیروی نموده است. در نسل الکترونیکی آموزش از دور به دلیل استفاده از تمامی پتانسیل‌های موجود در وجود انسان‌ها و درگیر ساختن تمامی حواس و تفکر برای حل مسائل، به نوعی از فلسفه تربیتی و روان‌شناسی یادگیری شناخت‌گرا شامل: سازماندهی، تحلیل و تفسیر اطلاعاتی دریافتی از طریق حواس، تعامل با نرم‌افزار و سخت‌افزار و عناصر محیط آموزشی، استفاده از فرایند توجه، هشیاری، تمرکز و حافظه بلندمدت بهره گرفته می‌شود. چون در آموزش از دور نگاه به فرایند یاددهی - یادگیری از "چه چیزی تدریس می‌شود"، به "چه چیزی آموخته می‌شود" تغییر یافته است. فعالیت‌های یادگیری نسبت به فعالیت‌های یاددهی برجسته‌تر گردیده است. این چرخش با اصول فکری

فلسفه یادگیری سازنده‌گرایی با استدلال ساخت دانش توسط فراگیر، هماهنگ می‌باشد. ریشه تفکرات ساخت‌گرایی به سنت آگوستین (قرن چهارم) برمی‌گردد. وی اعتقاد داشت که در مسیر جستجوی حقیقت باید به تجربه حسی اعتماد کرد. جان لاک (قرن ۱۷-۱۸) و کانت (۱۸-۱۹) بر این باور بودند که دانش فراسوی تجربه نمی‌رود و تجربیات افراد، دانش را تولید می‌کنند. پستالوژی یادگیری را منوط به تفکر و تجربیات دوران زندگی می‌داند. فون گلیسرز فیلد (۱۹۸۳) سازنده‌گرایی را نظریه‌ای در خصوص دانش می‌داند که ریشه در فلسفه، روان‌شناسی و سیبرنتیک دارد (شیخی فینی، ۱۳۸۳). ظهور ساخت‌گرایی به‌عنوان گفتمان کاربردی مربوط به اواخر قرن بیستم و حاصل تلاش افرادی هم‌چون پیازه، برونر، ویگوتسکی و جان دیویی به‌شمار می‌رود. نظریه ساختن‌گرایی برخاسته از نسبیت‌گرایی است که هر پدیده‌ای را نسبت به پدیده دیگر مورد قضاوت و داوری قرار می‌دهد و هیچ چیز را قطعی تلقی نمی‌کند. جاناسن دانشگاه را مناسب‌ترین مکان برای به‌کارگیری یادگیری ساخت‌گرا دانسته زیرا در این مرحله سوءبرداشت‌ها و یادگیری-های ساده‌انگارانه که به احتمال زیاد ناشی از آموزش‌های مرحله قبل است برطرف می‌گردد (رمی زفسکی، ۱۳۷۹). آموزش باز و از دور، شکل‌دهی و ساخت دانش نوین را بر پایه دانش و تجربه پیشین، از طریق دریافت مستقیم اطلاعات از رسانه‌های مختلف و استفاده از فرامتن‌ها در محیط یادگیری الکترونیکی مبتنی بر وب بر پایه فلسفه ساختن‌گرایی امکان‌پذیر می‌سازد. ابعاد فلسفی ساخت‌گرایی و کارکرد آن‌ها در عناصر چهارگانه آموزش از دور شامل موارد زیر است:

الف- هستی‌شناسی و انسان‌شناسی ساخت‌گرایی (نسبیت‌گرایی) هستی مدام در حال تغییر و حرکت است. واقعیت مبنای روان‌شناختی و اجتماعی داشته و ساخته و پرداخته ذهن است بنابراین واقعیت بستگی به برداشت انسان از محیط دارد و امری نسبی است (شیخی، ۱۳۸۳). انسان موجودی زیستی و همواره با جهان است. نفس اجتماعی و تاثیر پذیر دارد و در حال شدن است (ابراهیم‌زاده، ۲۱۰:۱۳۸۲). او به‌عنوان فاعل مختار، خود را می‌سازد یا می‌تواند بسازد. انسان محصول و در عین حال سازنده جامعه خویش است (دیویی، همان). ذهن انسان به‌طور فعال بر ادراکات به‌دست آمده از محیط اثر می‌گذارد و دانش هر فرد نسبت به دیگری نسبی است (پیاژه، ۱۹۷۰، شیخی، ۱۳۸۳). انسان، میزان همه چیز است چیزهایی که وجود دارند و چیزهایی که وجود ندارند (ساجینگ، ۱۹۹۸). بعضی از روان‌شناسان ساخت‌گرا این دیدگاه را انسان‌گرایانه می‌دانند (شیخی، ۱۳۸۳). با این نگرش، کارکردهای هستی‌شناسی و انسان‌شناسی ساخت‌گرا برای عناصر چهارگانه آموزش از دور استخراج و در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. کارکرد " هستی‌شناسی " ساخت‌گرا در عناصر چهارگانه آموزش از دور

	کارکرد در آموزش از دور
یادگیرنده از دور	<p>یادگیرنده از دور مستقل است و با تجربیات و ادراکات خود، خود نظارتی و هدایتی (پیترز، ۱۹۸۸، کیگان، ۱۹۹۳)، متون خودآموز را تحلیل و دنیای اطلاعاتی که در آن زندگی می‌کند را می‌سازد. وی مدل‌های ذهنی خود را خلق می‌کند و برحسب پیشینه‌های دانشی و تجربیات متفاوت، برداشت متفاوت و منحصر به فردی از حقایق نسبت به دیگر یادگیرنده‌ها دارد. او دریافت‌کننده، برهم‌زننده و سازنده دانش، اطلاعات و حقایق است. ذهن یادگیرنده مانند یک صافی اطلاعات دریافتی را از خود عبور داده و به واقعیتی منحصر به فرد دست یابد. اساس آموزش از دور بر استقلال یادگیرنده به ویژه در دانشگاه‌ها استوار است (وده می-یر، ۱۹۸۱، فرج‌الهی، ۱۳۸۹: ۲۸).</p>
سازمان‌یاددهنده از دور	<p>بهترین برنامه سازماندهی در این رویکرد همان سازماندهی فرامتنی و فرارسانه‌ای است. فرامتن‌ها ساختار غیرخطی دارند و سبب می‌شوند بین دانش و اطلاعات جانبی ارتباط برقرار شود. مهم‌ترین دلیل استفاده از فرارسانه‌ای‌ها در قالب رسانه‌های مختلف (متن، گرافیک، ویدئو و صدا)، ارائه اطلاعات در سبک‌های متفاوت و انطباق یادگیرندگان با رسانه‌های متفاوت براساس علاقه در هر زمان و مکان است (پیترز، ۱۹۸۸، کیگان، ۱۹۹۳: ۴۸). سازمان‌یاددهنده از دور برنامه‌های آموزشی را طوری تنظیم می‌کند تا دستیابی یادگیرنده به حقایق و اطلاعات از طریق تجارب یادگیری متنوع و با انواع ابزارهای شنیداری و دیداری و لمسی صورت گیرد. به یادگیرنده امکان کشف اطلاعات در زمینه‌های مورد بحث را می‌دهد (بروور، ۲۰۰۴).</p>
محتوی	<p>دانش، معنایی است که یادگیرنده با تجربه آن را می‌سازد (مک‌وای‌لینچ، ۱۹۹۸). محتوی آموزش از دور برای یادگیری و تجسم یکپارچه دانش و اطلاعات، مهارت و نگرش به‌منظور پردازش و بازنمایی یکپارچه و یادگیری خودراهبر، تنظیم می‌شود (نگاه‌گشتالت به انسان). امکان توسعه مهارت‌های شناختی در سطوح مختلف اهداف رفتاری بلوم و توسعه یادگیری عاطفی (یادگیری نگرش‌ها و ارزش‌ها) که از نظر هومن (۱۹۹۵) در ابتدا برون فردی و پس از یادگیری بخشی از الگوی رفتاری می‌شوند و یادگیری جنبشی و ازگان (همراهی کلمات ناشناخته با حرکات یا حرکات) (مهارت‌های کار با رایانه) فراهم می‌سازد (بروور و همکاران، ۲۰۰۴: بازرگان، ۱۳۸۲: ۲۶-۳۲).</p>
سبب آموزش از دور	<p>در آموزش از دور، محتوی از نظریه ساختن‌گرایی بیشتر بر طراحی محیط یادگیری به جای طراحی آموزشی تاکید دارد. محیط یادگیری ساخت‌گرایی مخصوص یادگیری پیشرفته است (مک‌وای‌لینچ، ۱۹۹۸). محیط یادگیری از دور، یادگیرنده محور، مشارکتی، مبتنی بر تکالیف اصیل، خودارزیاب شونده، موقعیت‌گرا، پیوندگرا، انعطاف‌پذیر و خودآموز می‌باشد که امکان بازسازی و بازتولید دانش را فراهم می‌سازد.</p> <p>تبادل آزادانه افکار بیش از رقابت با طبیعت انسانی سازگار است. محیط آموزش از دور محیط همکاری، دموکراسی و مبتنی بر ساخت‌گرایی مشارکتی است. در واقع به معنی پذیرش رابطه جدایی‌ناپذیر ساخت-معنی و تاثیر اجتماع در شکل‌گیری تعامل آموزشی است (گریسون و اندرسون، ۱۹۴۵: ۴۶).</p>

ب- معرفت‌شناسی ساخت‌گرایی (نسبیت‌گرایی)

معرفت‌شناسی ساخت‌گرایی از یک‌طرف ریشه در ایده‌الیسم ذهنی، فردگرایی و ذهن‌گرایی کانت دارد و از طرف دیگر دیدگاه کل‌گرایی، دیالکتیک و معرفت‌شناختی جمع‌گرا و اجتماعی هگل را دربردارد. هگل، شناخت هر چیزی از جهان یکپارچه را در گرو رابطه‌اش با کل می‌داند (شیخی، ۱۳۸۳). در فلسفه نسبیت‌گرایی، دانش وابسته به یادگیرنده و امری نسبی فرض می‌شود. معرفت و شناخت از طریق تجربه، تعامل فرد با محیط از طریق حواس و با حل مسئله به گونه هوشمند و متفکرانه حاصل می‌گردد. ادراک یکپارچه (گشتالتی) و انتخابی می‌باشند و فرد با درک روابط موجود بین اجزای یک ساختار، به آن‌ها سازمان می‌بخشد (شیخی، ۱۳۸۳: ۳۶). عناصر آموزش از دور در یک کل یکپارچه به سمت هدف مشخصی پیش می‌روند. هر عنصری در عین حالی که در شناخت نسبی اهداف و حقایق نقش مشخصی ایفا می‌کند (فردگرایی)، در رابطه با دیگر عناصر نیز از فرایند تاثیر و تاثیر (جمع‌گرایی) برخوردار است و چرخشی عمل می‌کند. جدول ۴ کارکرد معرفت‌شناسی ساخت‌گرایی را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۴. کارکرد "معرفت‌شناسی" ساخت‌گرا در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
یادگیرنده از دور	یادگیرنده، مسئول یادگیری خود است و بر مبنای راهبرد یگانه یادگیری، تجربه بخشی، اکتشاف، حل مساله و تفکر فردی یادگیری مستقل را اثربخش می‌سازد (سیفی، ۱۳۸۰: ۱۶۳). یادگیری جدید را بر دانش پیشین استوار و هویت می‌بخشد. با انتخاب راهبردهای مناسب بر یادگیری نظارت و انتظارات و اهداف یادگیری خود را تامین می‌کند.
سازمان‌یاددهنده از دور	فرد براساس عمل به شناخت و معرفت می‌رسد بنابراین فرایند یادگیری مهم‌تر از موضوع یادگیری است (پیاز، ۱۹۹۰، شیخی، ۱۳۸۳). چون تفکر ناظر بر موقعیت عملی می‌باشد و میدان و یکپارچگی ادراک مطرح است، سازمان یاددهنده از دور در برنامه‌ریزی آموزشی و درسی از دو نظریه آموزش پیوندی (دریافت اطلاعات مورد نیاز را برای حل مسئله از برنامه آموزش) و آموزش حل مسئله (امکان کسب اطلاعات مورد نیاز از تجارب دست اول، جستجوی اینترنتی و سایر منابع) استفاده می‌کند. موقعیت‌های زندگی را شبیه‌سازی می‌کند تا توانایی تفکر قیاسی، استقرایی، جانبی، انتقادی، اکتشافی و حل مسئله را افزایش و یکپارچگی در درک اتفاق افتد. بدین طریق معماری شناخت را بنا می‌کند. سازمان یاددهنده از دور از فنون کاوش (ساخت دانش با استفاده از همه حواس و از طرق مختلف)، تشریح (تعامل عناصر یادگیری پس از کاوش)، گسترش (بهبود فعالیت ذهنی و حرکتی و مهارتی) و ارزشیابی (خودارزیابی و دگرارزیابی) برای آموزش استفاده می‌کند.

مبانی نظری	<p>مواد آموزشی به طور یکسان در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرد و کاربردی خواهد بود (خبرنامه دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۵: ۱۴) محتوی در جهت معنی‌دار کردن یادگیری، زمینه کسب تجربه را فراهم می‌سازد. محتوی خودآموز بوده و برای درک یکپارچه از انسجام عمودی وافقی برخوردار و توالی و ترتیب موضوعات را برای درک ارتباط اجزاء رعایت می‌کند. محتوی از طریق رسانه و سازمان آموزشی هدایت می‌شود و با توجه به تعامل بین یاددهنده و یادگیرنده، تأکید بر ارتباط غیر مجاورتی دارد (فراهانی، ۱۳۸۰: ۱۰۶-۱۰۵).</p>
مبانی فلسفی	<p>محیطها را می‌توان به‌عنوان مناطق توسعه جانبی در نظر گرفت (موریسن، ۱۳۷۳: ۶۳). محیط مملو از منابع متعدد الکترونیکی سمعی و بصری (رسانه‌های مختلف، کامپیوتر و شبکه محلی و جهانی اطلاعات) مشوق فرایندهای شناختی و تفکر تحقیق و تفحص و حل مسئله می‌باشد. افراد را به جای ثبت اطلاعات به درک آن چه که مطالعه می‌کنند ترغیب می‌سازد. فرایند ساخت دانش را به جای تولید مجدد دانش تشویق می‌کند. از ساخت جمعی دانش از طریق مذاکره اجتماعی میان یادگیرندگان و نه رقابت بین آن‌ها حمایت می‌کند. تامل فکورانه در تجربه را تشویق و شرائط تعامل را برای درک بیشتر و بازسازی مداوم تجربه فراهم می‌سازد.</p>

ج- ارزش‌شناسی ساخت‌گرایی (نسبیت‌گرایی)

در ساخت‌گرایی ارزش‌ها نسبی می‌باشند زیرا واقعیت‌ها ارزش عینی و مطلق ندارند. اصل اساسی، تلاش برای رسیدن به مبنای داوری جمعی و مشترک می‌باشد. ارزش‌ها به اوضاع و موقعیت بستگی دارند زیرا قواعد اخلاقی به‌واسطه تغییر جوامع و تغییر فرهنگ‌ها، تغییر می‌کند (شعاری‌نژاد، ۱۳۸۱). هر حرکتی هم به‌عنوان هدف (دارای ارزش ذاتی) و هم وسیله (ارزش ابزاری) تلقی می‌گردد. برای رسیدن به غایات و واقعیت‌ها همه هدف‌ها در زنجیره‌ای از ارزش‌ها پشت‌سر هم قرار می‌گیرند و با داوری انسان‌ها قابل تفکیک می‌باشد (دیویی، به نقل از ابراهیم‌زاده، ۱۳۸۲). از نظر دیویی ارزش‌ها در نتیجه پاسخ‌هایی بروز می‌کند که انسان‌ها به شرایط مختلف محیطی می‌دهد (گوتک، ۱۳۸۹). در آموزش از دور، عناصر چهارگانه در زنجیره‌ای از ارزش‌های جمعی و فردی به سمت هدف مشترک حرکت می‌کنند و هم‌افزایی ارزشی را شکل می‌دهند. جدول ۵ کارکرد این عامل را در آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۵. کارکرد "ارزش‌شناسی" ساخت‌گرا در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
<p>فراگیر سازنده معنی است (شیخی، ۱۳۸۳). ماهیت ارزش با خواسته‌های یادگیرنده از دور تکوین می‌یابد. یادگیرنده بر مبنای فعالیت فردی و اجتماعی و تفکر روی محیط و در نظر گرفتن همه شواهد، ارزش‌های خود را شکل می‌دهد. ارزش‌ها را با تجربه در هم آمیخته و مطلق‌اندیش نمی‌باشد. هر ارزشی را که به ساخت ذهنی او کمک کند می‌پذیرد و جنبه بیرونی و درونی ارزش‌ها را یکی می‌کند.</p>	<p>تکوین‌گرایی</p>
<p>با سازماندهی برنامه‌های متنوع با توجه به سبک‌های متفاوت یادگیری (فردی و گروهی) امکان شکل‌گیری ارزش‌های فردی و با تشکیل گروه‌های بحث امکان شکل‌گیری ارزش‌های اجتماعی را فراهم ساخته و امتزاج و پالایش ارزش‌ها را تسهیل می‌سازد. سازمان‌یاددهنده یک راهنمای شناختی است که امکان پرورش فرایندهای انتخاب یادگیرنده را فراهم می‌سازد (شیخی، ۱۳۸۳).</p>	<p>یاددهندگی</p>
<p>محتوای خودآموز چون متناسب با واقعیت‌های زندگی و قابل تجربه و به‌کارگیری در زندگی می‌باشند، ارزش‌ها را تحقق می‌بخشند. تصمیمات اخلاقی در مسیر تفکر انتقادی روی ارزش‌های موجود اتخاذ می‌گردد. درگیری‌های گروهی در بحث‌های مندرج در متون و برنامه‌های آموزشی موجب امتزاج ارزش‌های فردی و گروهی می‌شود (دیویی، به نقل از نر، ۱۳۵۶).</p>	<p>توسعه‌گرایی</p>
<p>در ساختن‌گرایی سه پیش‌نیاز عمده حل مساله در یادگیری شامل: مهارت (انتخاب اطلاعات برای پردازش)، فرامهارت (فراشناخت و خودتنظیمی) و اراده (نگرش و انگیزه) می‌باشد (شیخی، ۱۳۸۳) محیط آموزش از دور با برقراری محیط اجتماعی، تالارهای بحث و گفت‌وگو الکترونیکی و غیر الکترونیکی، کنفرانس‌های دور و نزدیک و دسترسی به منابع متعدد و متنوع، خودآگاهی، تفکر انتقادی، استنباط و فرضیه‌سازی را تقویت و ارزش‌ها را پالایش می‌کند.</p>	<p>مهارت‌گرایی</p>

۳- مبانی روان‌شناسی شناختی آموزش از دور چه ابعاد و نشانه‌هایی دارد؟

روان‌شناسی شناختی یکی از حوزه‌های معرفت و دانش بشری است که به شناخت رفتارهای ذهنی فرد در حوزه ادراک، یادگیری، حافظه، زبان، حل مسئله و تفکر می‌پردازد (آیزنک و کین، ۲۰۰۰). براد بنت (۱۹۵۸) اعتقاد دارد که اطلاعات در سرتاسر یک نظام شناختی در جریان می‌باشد و شناخت مجموعه متوالی از مراحل پردازش است (کرمی نوری، ۱۳۸۶: ۸ و ۶). انگیزه، توجه، هشیاری، تمرکز، ادراک، حافظه، پردازش اطلاعات و تفکر انتقادی، بازشناسی و بازخوانی، به‌عنوان ارکان مهم فرایند و بلوغ روانی و شناختی در تحقق یادگیری نظام آموزش از دور مطرح می‌باشند.

الف - وظیفه شناختی "انگیزه"

انگیزه افراد مستقیماً برخاسته از نیازهای آنان است (مازلو، ۱۹۸۷، گلاور، ۲۷۵: ۱۹۹۰). انگیزه، آمادگی یا گرایش درونی بالقوه برای پاسخ دادن به موقعیت یا محرک خاص بیرونی است که قابل

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

مشاهده نیست و بر اساس تأثیری که بر ادراک، احساس و رفتار بیرونی انسان می‌گذارد، تشخیص داده می‌شود (شاملو، ۱۳۸۳: ۱۰۳). راپاپورت^۱ (۱۹۹۷)، انگیزه را نیروی اشتهاآور تلقی می‌داند. آلپورت^۲ (۱۹۶۸)، انگیزه را وضعیت درونی ارگانیزم می‌داند که رفتار و تفکر فرد ناشی از آن است. انگیزه، عامل رفتار انسان است و به انطباق انسان در زندگی کمک می‌کند (فرانکن، ۳۰: ۱۳۸۴). کورت لوین (۱۸۹۰-۱۹۴۰) انگیزه را کل واقعیت‌های شناختی و فضای زندگی فرد می‌داند که رفتارهای وی را تعیین می‌کند (هرگنهان، ۱۹۹۷: ۲۹۴). در آموزش و یادگیری از دور، خودباوری در یادگیری نقش حیاتی دارد و انگیزه قوی ایجاد می‌کند که حاصل خودپنداره مثبت است. کارکرد انگیزه (درونی، بیرونی) در عملکرد عناصر چهارگانه آموزش از دور بررسی و نتایج در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. کارکرد عامل شناختی "انگیزه" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
بزرگسالی که آزادی عمل دارد، مستقل است، مسیر و مسئولیت یادگیری خود را انتخاب و دلایل کافی و فردی برای یادگیری دارد. برای اومیل به یادگیری بیشتر از خود یادگیری و نتیجه یادگیری بیشتر از هدف یادگیری اهمیت دارد. یادگیری او خودبرانگیخته است. (مازلو، ۱۹۸۷، گلاور، ۱۹۹۰: ۲۷۸). نیازهای شغلی، اجتماعی، فردی عامل و انگیزه یادگیری برای یادگیرنده از دور می‌باشد.	یادگیرنده از دور
کلر و بورکمن (۱۹۹۳) راهکارهای انگیزشی آموزش از دور را علاقه، رابطه، انتظار و رضایت تعریف می‌کند (مک وی لینچ، ۱۹۵۴: ۵۲). وظیفه سازمان یاددهنده حفظ رضایت و انگیزه‌های یادگیرنده است. با تدوین برنامه‌های آموزشی جذاب و مورد نیاز و علاقه فراگیر (کیگان، ۱۹۹۳: ۳۵). خودپنداره مثبت یادگیرنده را تقویت و برای تداوم انگیزه، حمایت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم را تدارک و تکالیف تعامل‌برانگیز و متنوع دیداری، شنیداری و چندرسانه‌ای برای حفظ یادگیرنده در محیط آموزشی طراحی می‌کند.	سازمان یاددهنده از دور
محتوی در آموزش از دور به گونه‌ای تنظیم می‌شود که خودانگیزشی و برانگیزاننده باشد (کیگان، ۱۹۹۳: ۳۵). تصاویر، فیلم، رنگ‌آمیزی متنوع در صفحات الکترونیکی، انواع سؤال‌های برانگیزاننده حس کنجکاوی، شرایط برقراری پیوند و استفاده از صفحات متعدد سایت‌های مختلف، فناوری‌های مختلف دیداری و شنیداری و لمسی برای حفظ انگیزه‌های یادگیرنده در ادامه مسیر یادگیری در محتوی جاسازی می‌گردد.	محتوی
بنابر نظر گیبسون (۲۰۰۳)، علائق و انگیزه در محیط یادگیری بر خط رشد می‌کند (بروناک و همکاران، ۲۰۰۶: ۲۳۱). محیط آموزش الکترونیکی جاذبه‌های مختلف (متون، پرسش‌ها، سایت‌ها، پیوندها و زیاد و متنوع) دیداری و شنیداری کافی را در محیط ایجاد می‌کند. برقراری امکان گفتگو و ارتباط‌های الکترونیکی، محیط پرمحرک و انگیزه و اشتیاق به پیشرفت را حفظ می‌کند.	محیط آموزش

1. Richard L. Rappaport
2. Gordon Allport

ب- وظیفه‌شناختی "توجه و هشیاری"

توجه، توانایی انتخاب بخشی از اطلاعات محیطی برای پردازش بعدی است (آیزنک، ۲۰۰۰). براساس توجه، تمرکز و آگاهی صورت می‌گیرد. به‌عنوان موجود منحصر به فردی که تجربه‌های خاص دارد. هشیاری، احساس و محتوی آگاهی را دربردارد که ممکن است کانون توجه قرار گیرد (استرنبرگ، ۱۹۴۹: ۱۰۶). هشیاری به آگاهی، شناخت و معنی بخشیدن به محرک‌های بیرونی و درونی (نور، صدا، لامسه، بویایی) برمی‌گردد. جدول ۷ کارکرد عامل هشیاری را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۷. کارکرد عامل شناختی "توجه و هشیاری" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

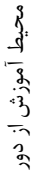
کارکرد در آموزش از دور	
<p>بزرگسال یادگیرنده می‌داند که برای چه باید یاد بگیرد، چرا باید یاد بگیرد، چه چیزی را باید یاد بگیرد، در چه زمانی و در چه مکانی می‌خواهد یاد بگیرد، با چه رسانه‌ای (دیداری، شنیداری، لمسی و...) می‌تواند یاد بگیرد، چه علایقی برای یادگیری دارد و نیاز یادگیری خود را چگونه تامین نماید؟ یادگیرنده از دور توجه خود را به‌صورت ارادی در محیط آموزشی وارد می‌کند. به‌همین دلیل از نظر شیوه‌های یادگیری مطلوب، متفاوت می‌باشند (بروور، ۲۰۰۴: ۴۰). به اندازه کافی انگیزه و محرک درونی برای یادگیری دارد و به محرکات بیرونی و درونی معنا می‌بخشد و در هشیاری کامل به یادگیری می‌پردازد. او این هشیاری را دارد که بخشی از فرایند سازمانی است که روش‌های یادگیری را در محیط همگانی مشابه کلاس معمولی اجرا می‌کند (سرمد، ۱۳۸۲: ۴۹).</p>	<p>یادگیرنده از دور</p>
<p>سازمان یاددهنده از دور در مسیر یادگیری، محرکات مختلف دیداری و شنیداری را براساس نیازهای آموزشی و یادگیری در اختیار ارتباطات دور برد سازمانی و یادگیرنده از دور قرار می‌دهد تا مطمئن شود که توجه و رغبت یادگیرنده را جلب و تا پایان دوره آموزشی حفظ می‌نماید (بروور، ۲۰۰۴: ۳۴). سازمان آموزشی، به فعالیت‌های یاددهی معنا می‌بخشد با هشیاری عمل می‌کند و محیط منعطف و قابل جرح و تعدیلی برای نیازهای پیش‌بینی نشده فراهم می‌سازد (گریسون، ۱۹۴۵: ۱۶۲).</p>	<p>سازمان یاددهنده از دور</p>
<p>محتوی آموزش از دور به‌صورت خودآموز می‌باشد. پیام‌های آموزشی به‌گونه‌ای کنار هم قرار می‌گیرند و توالی آموزشی را رعایت می‌کنند که توجه و هشیاری در یادگیرنده و محیط آموزشی حفظ و شرایط برای درک و یادگیری مستقل فراهم گردد. ذهن را روی اطلاعات و محرکات موردنیاز متمرکز و توجه پراکنده را به‌صورت انتخابی تبدیل می‌کند (استرنبرگ، ۱۹۴۹: ۱۲۸) چون یادگیری در سطح بالا موردنظر است محتوی نباید بیش از اندازه باشد تا قدرت تفکر و فعالیت را از یادگیرنده سلب کند (گریسون، ۱۹۴۵: ۱۶۸).</p>	<p>محتوی</p>
<p>محیط آموزشی با هشیاری، برجسته‌سازی و درخشنده کردن بعضی از محرک‌ها و ارسال مجدد و یا ارسال محرک‌های مشابه، امکان پردازش مجدد اطلاعات را فراهم می‌سازد (استرنبرگ، ۱۹۴۹: ۱۰۸). این امکان در روابط و تعاملات متقابل آموزشی برای انجام تکالیف متنوع فردی و گروهی، بحث‌های گروهی، مشاوره و رایزنی‌ها از طریق رسانه‌های مختلف دیداری و شنیداری و لمسی فراهم می‌سازد تا تا برحسب نیاز و علاقه مورد توجه قرار بگیرند و عملکرد موثری در یادگیری داشته باشند (سرمدی، ۱۳۸۲: ۱۵).</p>	<p>محیط آموزش از دور</p>

ج- وظیفه‌شناختی "تمرکز و ادراک"

تمرکز به مفهوم گوش به زنگی، توانایی کاهش درگیری ذهن از فعالیت‌های غیرمرتبط با موضوع و به حداقل رساندن حواس‌پرتی می‌باشد. تمرکز روی منابع یادگیری و منابع محدود ذهنی در یک زمان معین از عامل توجه به‌عنوان ابزار استفاده می‌کند (استرنبرگ، ۱۹۴۹: ۱۰۶) و در زمان یادگیری، صرفه‌جویی ایجاد می‌کند. ادراک مجموعه‌ای از فرایندها است که ما را قادر می‌سازد تا احساساتی را که از محرک‌های محیطی دریافت می‌کنیم، تشخیص دهیم و درک کنیم (استرنبرگ، ۱۳۴۹: ۱۷۴). اطلاعاتی که توسط سیستم‌های حسی به مغز ارسال می‌شوند، و متفاوت می‌باشند. این اطلاعات پس از توجه و تمرکز، در فرآیند پردازش ادراکی مغز یکپارچه شده و با تجربه‌های گذشته پیوند برقرار کرده و معنی و مفهوم پیدا می‌کنند (دریافت ادراکی). جدول ۸ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۸. کارکرد عامل شناختی "تمرکز و ادراک" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

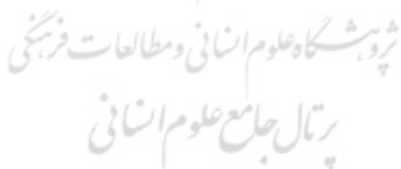
	کارکرد در آموزش از دور
یادگیرنده از دور	<p>یادگیرنده بزرگسال با تمرکز، تحلیل و ترکیب و فعالیت‌های حل مسئله آن چه را یاد می‌گیرند به زندگی روزمره پیوند می‌زنند (بروور، ۲۰۰۴: ۴۰). با تمرکز روی موضوعات، زمان یادگیری خود را به حداقل و مدیریت زمان را در دست می‌گیرد. او با حضور شناختی خود چهار مرحله فهم موضوع، جستجوی اطلاعات، ارتباط دادن اطلاعات، و تثبیت اطلاعات را پشت سر می‌گذارد (گریسون و اندرسون، ۱۹۴۵: ۱۷۲). گذر از دنیای حقیقی و انتزاعی به‌وسیله پژوهش در عمل، عامل ادراک و تصور است (گریسون، ۲۰۰۴: ۱۲۷). درک ذهنی یادگیرنده از دور با واکنش‌های رفتاری در قبال انتظارات آموزشی از قبل تعریف شده، به نمایش درمی‌آید.</p>
سازمان یاددهنده از دور	<p>در آموزش از دور به دلیل وسعت و گستره جغرافیایی و مشخصات دموگرافیک جمعیت فراگیران، تمرکز در ارائه برنامه‌های آموزشی به چندین برابر شرایط معمولی می‌رسد تا کیفیت خدمات آموزشی محفوظ بماند (سرمد، ۱۳۸۲: ۶۱). سازمان یاددهنده با ارائه راهنمای مطالعه و متون گرافیکی و تصویری به فهم واحدهای درسی کمک می‌کند (سرمد، ۱۳۸۲: ۲۸) و امکان یکپارچه‌سازی و پردازش ادراکی را فراهم می‌سازد.</p>
محتوی	<p>توالی موضوعات، خرد شدن واحدهای یادگیری، امکان تمرین و تکرار، خودارزیابی، تدوین اهداف رفتاری و چینش هدفمند مطالب، عوامل ایجاد تمرکز و کاهش حواس‌پرتی در یادگیری می‌باشند. جاذبه‌های زیاد رنگی و تصویری، برجسته‌سازی متون و تصاویر و استفاده از مثال‌های قابل فهم (سرمد، ۱۳۸۲: ۲۱) عاملی برای برقراری توجه و تمرکز در محیط آموزشی محسوب می‌شوند. محتوی از مطالعات موردی و مثال‌های متناسب کمک می‌گیرید تا درک موضوعات بهتر صورت بگیرد (سرمد، ۱۳۸۲: ۱۶).</p>

<p>فعالیت‌های کیفی در تعامل بین یاددهنده/یادگیرنده، محتوی/یادگیرنده، محتوی/یاددهنده، یادگیرنده/یادگیرنده، یادگیرنده/بزارهای آموزشی، یاددهنده/محتوی، یاددهنده/بزار آموزشی و سایر ارتباطات محیطی چه به صورت همزمان و غیر همزمان توسط محیط آموزشی و فناوری یادگیری حمایت می‌شود (گریسون، ۱۹۴۵: ۹۶). ارسال و دریافت اطلاعات متنوع در این تعاملات به یکپارچه‌سازی و درک یادگیرنده کمک می‌کند.</p>	
--	---

د- وظیفه شناختی "پردازش اطلاعات و تفکر انتقادی"

پردازش اطلاعات یکی از وظایف حافظه کاری است که یادگیری انسان را به یک فعالیت مستمر تبدیل می‌کند. حافظه کاری محل تفکر و آگاهی، حل مسئله، خلاقیت و کارکردهای شناختی است (گلور، ۱۹۹۰، خرازی، ۱۳۸۱). انجام عملیات روی داده‌های دریافتی به واسطه تفکر و اندیشه و دستیابی به نتایج جدید، پردازش اطلاعات است. برای ثبت، نگهداری و بازخوانی موضوع یادگرفته شده مراحل سه‌گانه "رمزگردانی (تصویری، عددی، مفهومی)، اندوزش (کوتاه و بلندمدت)، بازیابی (بازشناسی/افراخوانی) لازم است.

رمزگردانی مهم‌ترین و پایه‌ای‌ترین مرحله و حل مسئله و تفکر انتقادی بالاترین مرحله فرایند پردازش اطلاعات است. پیازه هدف اصلی آموزش هر کشور را پرورش و تربیت افرادی با تفکر انتقادی و خلاق می‌داند. سیگل (۱۹۹۷) تفکر انتقادی را کارکردن بر مبنای خرد و منطق تحلیلی می‌داند و دیویی (۱۹۹۳) تمرکز و توجه به موضوع خاص در ذهن شخص که با دقت مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. را تفکر انتقادی می‌نامد (آقا گل‌زاده، ۱۳۸۵: ۹). جدول ۹ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۹. کارکرد عامل شناختی "پردازش اطلاعات و تفکر انتقادی" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
<p>در آموزش از دور همانند آموزش مرسوم، اطلاعات دریافتی حسی زیادی در محیط آموزشی به واسطه فناوری وجود دارد. در آموزش الکترونیکی (رایانه) امکان تکرار و تمرین خودکار به دفعات فراهم می‌باشد و یادگیرنده می‌تواند بارها از سی‌دی‌های آموزشی استفاده کند و درون برنامه به متون قبلی برگردد و یادگیری را تکرار و فرصت رمزگردانی، ثبت، بسط و گسترش، سازماندهی و پردازش سطحی و عمقی را به‌دست آورد و با مشاوره و بحث گروهی آن‌ها را پالایش کند. چپستی ادراک و چگونگی رمزگردانی تعیین می‌کند که چه چیزی در حافظه یادگیرنده ذخیره گردد (کرمی نوری، ۱۳۸۵: ۳۷). تفکر و پردازش اطلاعات در آموزش از دور نقش اصلی را در یادگیری ایفا می‌کند. یادگیرنده از دور در زمان یادگیری مستقل، به تفکر و اندیشه خود متکی است و روی اطلاعات دریافتی پردازش فکری انجام می‌دهد تا از عهده درک متون و محتوی آموزشی برآید و تکالیف خود را انجام دهد.</p> <p>در این مسیر او تلاش می‌کند، جستجو می‌کند، تعامل می‌کند و به اطلاعات اضافه‌تری دست می‌یابد و برای رمزگردانی آن‌ها از اندیشه و تفکر خود بهره می‌برد. او با نگاه انتقادی به مسائل و موضوعات می‌نگرد و برای دستیابی به حقایق و حل مسائل خود از منابع متعدد و مشارکت‌های گروهی بهره می‌برد و اطلاعات را رمزگردانی می‌کند.</p>	<p>یادگیرنده از دور</p>
<p>سازمان‌یاددهنده باید در موارد زیر تصمیمات قاطع اتخاذ نماید تا مطمئن شود یادگیری اتفاق افتاده است: انتخاب محتوی، فعال‌سازی شرکت‌کننده‌ها، نشان دادن این که یادگیری اتفاق افتاده است و نقش ارائه‌کننده آموزش به‌عنوان تسهیل‌کننده یادگیری (برور، ۲۰۰۴: ۳۴). از وظایف سازمان‌یاددهنده از دور، درک فرایندهای شناختی یادگیرندگان جهت طراحی تجربه‌های آموزشی کمتر برنامه‌ریزی شده که منتهی به ساخت دوباره تجربه بر اثر تفکر و معنی‌سازی دانش و اطلاعات و نه جذب دانش بی‌روح می‌باشد (گریسون، ۲۰۰۴: ۱۲۷). تفکر انتقادی با توجه به پژوهش در عمل تعریف می‌شود و طبق نظر دیویی (۱۹۳۳) مبنای پژوهش نیز تجربه است (گریسون، ۱۹۴۵: ۱۲۷). نقش سازمان‌یاددهنده در پردازش اطلاعات و حل مسئله، تدوین محتوی و تهیه تکالیف چالش برانگیز و اندیشه‌پرور و تعاملی است.</p>	<p>سازمان‌یاددهنده از دور</p>
<p>محتوی خودآموز برای یادگیرنده مستقل در عصر اطلاعات و مدیریت دانش، فرایند پردازش اطلاعات، تفکر و حل مساله، آزمایش‌گری و کاوش علمی و بازسازی دانش را تقویت می‌کند. اهمیت محتوی به روش کاوشگری آن است (میرزا بیگی، ۱۳۸۰: ۱۸۲). حل مسئله اشاره به فرایند تفکر همگرا و یافتن راه‌حلی برای مسئله و تفکر انتقادی به فرایند واگرا اشاره دارد. فرایندهای شهود (ناشی از تجربه) و بصیرت (ناشی از ادراک یکپارچه) به‌عنوان ابعاد تفکر عقلانی، اهمیت عاطفی دارند و جزئی از فرایند شناختی محسوب می‌شوند (گریسون، ۲۰۰۴: ۱۲۶-۱۲۷). تنظیم مطالب و دانش موضوعی در اجزاء مشخص با توالی و ترتیب موضوعی و حفظ سادگی موضوعات برای تنظیم رفتارهای شناختی حافظه و رمزگردانی ساه در کنار تکالیف و تمرین‌های آموزشی به‌صورت خودآموز با قابلیت تکرار و تمرین، و ارائه خلاصه نکات موجب تقویت حافظه، حفظ، انتقال و پردازش اطلاعات می‌شود. ارائه خلاصه نکات آموزشی مرتبط با محتوی برای بازنگری مطالب ضروری است (سرمد، ۱۳۸۲: ۴۱).</p>	<p>مربی</p>

<p>محیط‌های ساختارگرایی تلاش برای خلق کردن دارند. این محیط‌ها به‌گونه‌ای است که یادگیرنده امکان تفکر، جستجو، آزمون، ثبت، تحلیل و فرضیه‌سازی را پیدا می‌کند و بر مبنی اطلاعات پیشین، معنی خود را می‌سازد (کراتی، ۱۹۹۴: ۳۱). تعاملات چندگانه محیطی، شرایط را برای پردازش اطلاعات و تفکر و بازسازی تجربه و تولید دانش جدید فراهم می‌سازد. بحث‌های گروهی، تلکنفرانس‌ها، نرم‌افزارهای ارتباطی تلفن همراه، پست الکترونیکی و... شرایط را برای دریافت و پردازش اطلاعات فراهم می‌سازد.</p>	<p>محیط آموزش از دور</p>
---	--------------------------------------

ر- وظیفه‌شناختی "بازیابی و یادآوری اطلاعات"

بازیابی فرایند استخراج و برونداد اطلاعات از حافظه به سطح هوشیاری در هنگام نیاز می‌باشد. در این مرحله قدرت حافظه آزموده می‌شود. شاخص یادآوری حافظه بلندمدت فراخوانی آزاد، فراخوانی با سرنخ و بازشناسی اطلاعات می‌باشد که دامنه بازیابی را از یادآوری کم، زیاد و نامحدود به بازسازی مجدد اطلاعات می‌کشاند (کریمی نوری، ۱۳۸۵: ۲۵ و ۲۴). فراخوانی، بازشناسی و بازسازی مجدد دانش، مهارت و نگرشی در صحنه عمل و زندگی، آخرین کارکرد فرایند شناختی است که در آموزش از دور، کاربرد یادگیری را در عمل نشان است. جدول ۱۰ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. کارکرد عامل شناختی "یادآوری و بازشناسی" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
<p>فرایند یادآوری به فرایند ادراک وابسته است و فرایند تفکر به فرایند حافظه ارتباط دارد (استرنبرگ، ۲۰۰۳: ۴۰). در آموزش از دور فرایند تفکر و اندیشه به‌دلیل استقلال در یادگیری و تعاملات بالا، بسیار فعال عمل می‌کند. زمینه‌های شناختی (تجربه، باور و انتظارات) افراد بر فرایندهای رمزگذاری، ذخیره-سازی و بازیابی اطلاعات اثر می‌گذارد (استرنبرگ، ۲۰۰۳: ۳۳۳). یادگیرنده از دور (در فلسفه ساخت‌گرایی)، فرد بزرگسالی است که دانش‌آفرین است. بنابراین نیازمند برقراری پیوند بین دانسته‌های پیشین و دانش جدید است و در این مسیر عامل شناختی یادآوری و بازشناسی اطلاعات فعالانه عمل می‌کند.</p>	<p>یادگیرنده از دور</p>
<p>سازمان یاددهنده با توجه به زمینه‌های شناختی یادگیرنده، در طراحی و سازماندهی اطلاعات از راهبردهای مناسب شناختی استفاده می‌کند و جنبه عینی اطلاعات را برای تجسم و سازماندهی و درک برجسته می‌سازد تا وضوح ادراک شده به یادآوری مطالب کمک کند (همان). اغلب میزان جزئیات یک واقعه، در یادآوری آن ارتباط دارد و اعتماد به حافظه را بیشتر می‌کند. بعضی از تجربیاتی که برای فرد مهم‌تر و بارزتر و شگفت‌انگیزتر باشد، بهتر به یاد می‌آید (کلونی، ۱۹۹۵: استرنبرگ، ۲۰۰۳: ۳۳۴). بازگویی ادراکی فرایند یادآوری را افزایش می‌دهد و تمرین و تکرار در یادآوری موثر است (همان). سازمان یاددهنده با توجه به این نکات امکان تکرار و تمرین و تعامل را در طراحی برنامه آموزشی فراهم می‌سازد.</p>	<p>سازمان یاددهنده از دور</p>

مبانی	<p>بازیابی با رمزگذاری در مرحله مطالعه و یادگیری در تعامل است (استرنبرگ، ۲۰۰۳: ۳۳۹). سازماندهی محتوی به صورت خودآموز دارای فهرست مطالب، پیش سازمان‌دهنده، اهداف رفتاری، بحث اصلی با مدل-های زمانی و توالی مشخص، خلاصه و نتیجه‌گیری، پرسش، تمرین و خودآزمایی به همراه توضیحات باورقی، پیوندها برای جستجوی بیشتر، تصاویر و نمودارها، آدرس سایت‌ها و منابع مختلف انجام می‌شود که همگی در جهت تعمیق یادگیری برای بازشناسی و فراخوانی دانش و مهارت و نگرش در عمل به کار می‌روند. تمرین‌های گروهی، بحث‌های مشارکتی، مشاوره‌های رسمی و غیررسمی و... زمینه را برای بازیابی اطلاعات فراهم می‌سازند.</p>
مبانی	<p>دانش و حافظه در تعامل می‌باشند (استرنبرگ، ۲۰۰۳: ۳۳۴). برای بازشناسی و فراخوانی اطلاعات فراگرفته شده از حافظ تعامل و تبدلات دانشی نقش زیادی دارند، محیط آموزشی با برقراری امکان تعامل و مشارکت، جستجو، استفاده همزمان از چند رسانه و غیره فرصت‌های زیادی را در فرایند یادگیری و یاددهی ایجاد می‌کند. در این مشارکت‌ها یادگیرنده‌ها عملاً دانسته‌های خود را به یاد می‌آورند، تکرار می‌کنند، پردازش می‌کنند و تعمیق می‌بخشند.</p>

۵- مبانی جامعه‌شناختی آموزش از دور چه ابعاد و نشانه‌هایی دارد؟

اجتماعی شدن فراگردی است که به واسطه آن، هر فرد، دانش و مهارت‌های لازم را برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی کسب می‌کند. ساخت‌گرایان اجتماعی اعتقاد دارند که یادگیری، بر اثر تعامل افراد در دنیای واقعی شکل می‌گیرد. وقتی افراد در تعامل می‌باشند گرایشات، افکار، احساسات و رفتارهای عینی آن‌ها تغییر و رشد می‌کند (بروناک و همکاران، ۲۰۰۶: ۲۲۱). آموزش از دور، آموزش را اختصاصی، مستقل و در عین حال با دیگر اعضای محیط آموزشی مرتبط و اجتماعی می‌کند. نشانه‌های اجتماعی جامعه‌پذیری، نقش، هنجار، گفتگو، ارتباط و تعامل، ارزش‌های اجتماعی و بازخورد، در آموزش از دور کاملاً قابل مشاهده می‌باشند.

الف- نشانه اجتماعی "جامعه‌پذیری"

جامعه‌پذیری فرایند مادام‌العمری است که طی آن هر فرد هنجارها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری جامعه را به صورت جزئی از وجود خویش درمی‌آورد. ویلسون جامعه‌پذیری را فرایند ورود به گروه انسانی یا در آمدن به حلقه جامعه تعریف می‌کند (مقدم، ۱۳۸۳). گریسون و اندرسون و آرچر (۲۰۰۰: ۷۲) حضور اجتماعی را توانایی ابراز وجود اجتماعی و عاطفی اعضا در یک فعالیت اجتماعی و پژوهشی از طریق رسانه ارتباطی مورد استفاده، تعریف نموده‌اند. جدول ۱۱ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. کارکرد اجتماعی "جامعه‌پذیری" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

	کارکرد در آموزش از دور
یادگیرنده از دور	<p>در جامعه‌پذیری رابطه‌ای نزدیک میان افراد به وجود می‌آید که ضمن آن، دانش نهفته در اذهان آن‌ها به یکدیگر منتقل و دانش نهفته غنی‌تری از طریق مشارکت ذهنی در آنان به وجود می‌آید (بیکر، ۱۳۸۲). یادگیرنده از دور با عضویت در برنامه‌های آموزش و پذیرش برنامه‌ها و تکالیف آموزشی و انجام رفتارهای مورد انتظار محیط آموزشی، دانش خویش را به مشارکت می‌گذارد و عضوی از تعاملات می‌شود (بروناک، ۲۰۰۶: ۲۲۱) و گام‌های جامعه‌پذیری را طی می‌کند.</p>
سازمان‌یاددهنده از دور	<p>"مید" (۱۹۳۴) مطرح کرده است که یادگیرنده، ظرف خالی‌ای نیست، که از میراث فرهنگی پرشود، بلکه روح فعال و گزینش‌گری دارد که می‌تواند قواعد فرهنگی و اجتماعی را ارزیابی کند و تصمیم بگیرد چه چیزی را بپذیرد و چه چیزی را نپذیرد (بیکر، ۱۳۸۲). اجتماع غیر همزمان در آموزش الکترونیکی وب محور ذاتا شرایط تفکر (ساختن) و گفت و گو (مشارکت) را فراهم می‌سازد (گریسون، ۲۰۰۴: ۱۶۹). تشکیل گروه‌های همتا بین یادگیرنده‌ها برای تبادل نظر، روش‌های بحث و گفتگوی دیداری و شنیداری، جامعه‌پذیری را از طریق مشاهده، تقلید، عمل کردن، آشکارسازی دانش ضمنی، ترکیب دانش و انتقال دانش بین افراد درگیر در آموزش، ایجاد می‌کند. فرایند بازخورد، دریافت و اصلاح تکالیف یادگیری و ارجاع به یادگیرنده جهت بهبود و اصلاح، از دیگر وظائف سازمان یادگیرنده است که محیط اجتماعی را تداوم می‌بخشد.</p>
محتوی	<p>نوناکا و تاکوچی (۲۰۰۰) دانش را مبتنی بر اطلاعاتی می‌دانند که با کنش انسان‌ها و در محیط اجتماعی به دست می‌آید. محتوی به معنی دانش، حقایق، مفاهیم، نگرش‌ها و مهارت‌ها، اگر به‌عنوان مجموعه اطلاعات (بدون حضور انسانی) تصور گردد، به این معنی است که مفهوم زندگی را از آن برابیم. دانش بر خلاف اطلاعات، ریشه در اعتقادات و تعهدات داشته و مبتنی بر دریافت ذهنی یادگیرنده‌ها و دریافت‌کننده‌های آن از محیط اجتماعی است که براساس آن عمل می‌کنند. فقط انسان است که می‌تواند در خلق دانش نقش اصلی به‌عهده داشته باشد (عدلی، ۱۳۸۵). جامعه انسانی آموزش از دور عناصر انسانی خلق دانش و عامل اصلی تصمیم‌گیری درباره انتخاب و سازماندهی محتوا و تجربیات یادگیری به حساب می‌آیند. چون تصمیمات در خصوص محتوی بایستی "با" یادگیرنده‌ها گرفته شود. نه صرفاً "برای آن‌ها"، آموزش از دور با دریافت نظرات عناصر انسانی درگیر در محیط آموزشی در تدوین محتوی، محیط اجتماعی تصمیم‌گیری را حفظ می‌کند.</p>
محیط آموزش از دور	<p>نا اوبان و کیم بل (۲۰۰۲) اعتقاد دارند که جامعه‌پذیری هنگامی رخ می‌دهد که دانش نهفته در ذهن را به دیگران منتقل و در الگوهای تفکر و اندیشه خود با دیگری سهیم شویم. این مشارکت تنها در محیط اجتماعی و در سایه ارتباطات آموزشی امکان‌پذیر است. مهارت‌های ایفای نقش، کسب انضباط اجتماعی، شکل‌گیری آداب و رفتار اجتماعی، تحقق آرزوهای فردی، شغلی و اجتماعی در سایه تعاملات محیطی تحقق می‌یابند.</p>

ب- نشانه اجتماعی "هنجار و نقش"

ارزش‌ها و علائق مشترک، در تعاملات اجتماعی شکل گرفته و تبدیل به هنجار مشترک و قابل پذیرش می‌شوند (توپارک، ۲۰۰۶: ۱۷۴). الگوهای رفتاری و قانونمند بر پایه ارزش‌های اجتماعی مورد پذیرش همه، شکل گرفته و کنش‌های اجتماعی را تنظیم می‌کنند. افراد جامعه به هنجارهای اجتماعی از پیش تعیین شده پایبند بوده و با پذیرش نقش خود در جامعه و عمل به هنجارهای اجتماعی به ثبات و تداوم جامعه کمک می‌کنند. جدول ۱۲ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. کارکرد اجتماعی "هنجار" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

	کارکرد در آموزش از دور
یادگیرنده از دور	<p>هارا و کینگ (۲۰۰۰) بیان می‌کنند که در محیط آموزش از دور یادگیرنده و سازمان یاددهنده یاد می‌گیرند که چگونه انتظاراتشان را در زمان مناسب با یکدیگر هماهنگ کنند. براساس مکتب ساخت‌گرایی، یادگیرنده از دور مالک یادگیری خود است، عضوی از گروه یادگیرنده‌ها است و عضوی از دانش اجتماعی است (توپارک، ۲۰۰۶: ۱۷۷). یادگیرنده با پذیرش قواعد نظری (مجموعه هنجارها و مقررات آموزش از دور) و قواعد عملی (پایبندی به هنجارهای درونی شده) به ایفای نقش یادگیری پرداخته و به مکانیسم خودکنترلی می‌رسد.</p>
سازمان یاددهنده از دور	<p>سازمان یاددهنده باید طوری برنامه‌ریزد که دانش و تجربه قبلی یادگیرنده در فعالیت‌ها ملحوظ و با توسعه یادگیری تعاملی و متناسب با نیاز و انتظارات یادگیرنده‌ها عمل کند (بروور، ۲۰۰۴: ۴۰). براساس دیدگاه ساخت‌گرایی سازمان یاددهنده نقش راهنما و تسهیل‌گر یادگیری، حمایت‌گر تفکر انتقادی و راه حل‌های واگرا و خلاق، هدایت‌گر فعالیت‌های گروهی و اجتماعی، ارائه‌کننده برنامه و محتوی منسجم آموزشی، ارزیاب‌کننده درست یادگیری و ارائه دهنده گواهینامه و مدرک فارغ‌التحصیلی و... را برعهده دارد و با تدوین مقررات و آیین‌نامه‌های آموزشی (از مراحل اولیه جذب دانشجویان به محیط آموزشی تا فارغ‌التحصیلی آن‌ها) براساس ارزش‌های اجتماعی، به شکل‌دهی رفتارهای هنجاری و الگوهای رفتاری افراد کمک می‌کند.</p>
محتوی آموزشی	<p>یادگیری در آموزش از دور و مبتنی بر وب به توسعه مهارت‌های شناختی در هر یک از سطوح یادگیری (بلوم) کمک می‌کند (بروور، ۲۰۰۴: ۲۹). نقش محتوا طراحی اهداف و فعالیت‌های آموزشی در تمامی سطوح یادگیری به شکل تعاملی می‌باشد. محتوی، هنجارآفرین و هنجارپذیر است و به دلیل سازمانی بودن شیوه تهیه، از قواعد و قوانین خاصی پیروی کرده و هنجارآفرینی می‌کند. به‌عنوان مثال بخش خودآزمایی در محتوی به مرور زمان خودکنترلی و اعتماد به نفس را به یک باور تبدیل می‌کند و الگو و هنجارهای رفتاری خودنظارتی را تقویت می‌کند.</p>

یادگیری از دور	<p>بانک و رینالدز (۱۹۹۶) دریافتند که محیط الکترونیکی در آموزش از دور، افراد را از دلسردی در مقابل هنجارهای فرایند یادگیری حمایت می‌کند (مک وای لینچ، ۲۰۰۱: ۳۹ و ۱۸۵). محیط ارتباطی و تعاملات جمعی آموزش از دور، در شکل‌گیری هنجارهای گروهی نقش تعیین‌کننده دارد. اگر کسی هنجار جامعه یا گروه را رعایت نکند، محیط این امکان را فراهم می‌کند که مورد سرزنش و توبیخ گروه قرار گیرد. محیط آموزشی کنترل اجتماعی را پرورش می‌دهد زیرا به تعداد ارتباطات جمعی، کنترل و نظارت وجود دارد که الگوهای ناهنجار رفتاری را کنترل و افراد را به پیروی از هنجارها و ارزش‌ها وادار می‌کند.</p>
----------------	---

ت- نشانه اجتماعی "گروه و تعامل و کنش متقابل"

انسان‌ها اساساً در گروه به دنیا می‌آیند و خارج از گروه رفتارهای قابل ارزیابی ندارند. گروه، حوزه کاری مشخص با مرزهای محدودی دارد. افراد در گروه همدیگر را می‌شناسند، نیازها و منابع مشترکشان را شناسایی، اهداف مشترکی را طراحی، فعالیت‌هایی را پیش‌بینی، در اجرا با هم همکاری و در ارزشیابی برنامه‌ها حضور پیدا می‌کنند. گروه بر تعامل، گفتگو و ارتباط استوار است و اعضای گروه با هم تعامل داشته و نسبت به این تعامل آگاه می‌باشند (فورسایت، ۱۳۸۱). فولجر (۲۰۰۵) ارتباط را فرایندی تعریف می‌کند که در آن معنی، قابل دریافت و درک برای طرفین ارتباط باشد (آقا گل‌زاده، ۱۳۸۵). کار و کنش متقابل عامل شکل‌گیری فرهنگ و روابط انسانی است. ارتباطی که افراد با محیط فیزیکی و محیط اجتماعی (گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی) و محیط انتزاعی (مفاهیم اخلاقی یا مذهبی) دارند، کنش‌های اجتماعی و متقابل افراد و گروه‌ها است که آن‌ها را به الزامات و تعهداتی مقید می‌سازد (قلی‌زاده، ۱۳۷۷). ارتباطات یکی از اجزای درونی فعالیت‌های علمی روزمره است و نقش مهمی را در علوم و فناوری ایفا می‌کند (علیدوستی و خسروجردی، ۲۰۱۳۸۶). به عقیده «ان.جی.» (۱۹۹۸) ارتباط‌های علمی، زیر مجموعه‌ای از ارتباط‌های اجتماعی می‌باشند (داورپناه، ۱۳۸۶، ۱) که از طریق بحث، گفتگو، و مذاکره و رد و بدل کردن اطلاعات برقرار می‌گردند. جدول ۱۳ کارکرد نشانه اجتماعی گروه و تعامل و کنش متقابل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. کارکرد اجتماعی "گروه و تعامل و کنش متقابل" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

یادگیری از دور	کارکرد در آموزش از دور
	<p>تعامل، دنیای ذهنی (شخصی) را با دنیای عینی (اجتماعی) پیوند می‌زند (دیویی، ۱۹۳۸، گریسون و اندرسون، ۱۹۴۵: ۴۷). یادگیرنده از دور با عضویت در برنامه آموزش، گروه‌های درسی، گروه‌های بحث و گفتگو و ... نیازهای یادگیری و روانی خود را تامین و با مبادله دانش، ایده، مهارت و نگرش خویش از حمایت گروه برخوردار می‌شود و مشکلات و تعارضات یادگیری خود را رفع می‌کند. او می‌تواند رفتارهای اجتماعی خود را در گروه شکل دهد و از نظرات گروه درباره خود آگاه شود.</p>

سازمان پدیده‌دهنده از دور	<p>نقش طراحان، طراحی محیط و تجربیات تعاملی برای کمک به یادگیرنده از دور می‌باشد (ویلسون، ۱۹۹۷: ۹). اینترنت، ایجاد گروه‌های خبری و گروه بحث الکترونیکی، شرایط مناسبی برای تبادل، اشتراک، و ارتقای دانش ایجاد می‌کند که امکان ارسال پرسش و دریافت پاسخ را فراهم و هدایت فرایند شناختی را برعهده می‌گیرد. سازمان یادگیرنده از دور با طراحی دوره‌های آموزشی برای افراد یک گروه (منطقه، کشور و یا جهان)، برنامه آموزشی را به‌گونه‌ای تنظیم می‌کند که از این فضای جدید در کنار سایر فضاهای آموزشی استفاده مفید به‌عمل آید.</p>
محتوی	<p>تنظیم محتوی براساس شکل‌گیری ارتباطات اجتماعی و مدیریت دانش می‌باشد. از نظر گوتیا و مک دونیل (۲۰۰۰) مدیریت دانش، اداره دانش و توانایی خلق دانش است (عدلی، ۱۳۸۴). محتوی خودآموز می‌تواند اطلاعات موردنیاز را برای خلق، جمع‌آوری، سازماندهی و اشاعه دانش فراهم و توانایی مدیریت دانش را در یادگیرنده تقویت نماید. محتوی امکان مبادله اخبار و کسب آگاهی از همایش‌ها و انتشارات جدید در گروه‌های مباحثه و امکان انجام تکالیف جمعی را فراهم می‌سازد.</p>
محیط آموزش از دور	<p>در آموزش، فناوری نوین پل‌های ارتباطی برقرار می‌کند (توپارک، ۲۰۰۶: ۱۷۵). در نسل مکاتبه‌ای، تعاملات دوربرد با پرسش‌نامه‌ها و تکالیف پستی صورت می‌گرفت. در نسل دوم و سوم رسانه‌ای، مکالمات تلفنی، پستی و سی‌دی‌های آموزشی حاوی تکالیف و پرسش‌نامه‌ها، وظیفه تعامل و ارتباطات از دور را برعهده داشتند. در نسل نوین آموزش از دور، پست الکترونیکی، تابلو اعلانات، بسته‌های کنفرانس و بحث‌های زنجیره‌ای، کنفرانس‌های صوتی و تصویری و گفتگوی آموزشی اینترنتی، ابزارها و روش‌های تعامل و کنش متقابل می‌باشند. محیط اجتماعی آموزش از دور با مجموعه‌ای از کاربران شبکه که آماده بحث، گفتگو و تعامل متقابل با استفاده از ابزارهای ارتباطی مانند پست الکترونیکی می‌باشند، به‌وجود می‌آید. به عنوان نمونه، تشکیل گروه بحث با تمایل یک نفر به‌عنوان میزبان بحث، آغاز و علاقمندان، به عضویت در گروه بحث الکترونیکی دعوت می‌شوند. هر کاربری که عضو گروه بحث می‌شود، نشانی پست الکترونیکی او در سیاهه سایر اعضا ثبت می‌شود. از این پس هر پیامی که از طریق پست الکترونیکی به آدرس گروه بحث الکترونیکی ارسال شود، به‌طور خودکار برای تمامی اعضا ارسال می‌شود. هر یک از اعضا نیز می‌توانند از طریق پست الکترونیکی خود پیامی را برای کلیه اعضای گروه ارسال نمایند (هاندی، ۲۰۰۲).</p>

د- نشانه اجتماعی "گفتگو"

گفتمان فرایندی برای ایجاد معنا می‌باشد (آقاگل‌زاده، ۱۳۸۵: ۵). گفتمان نظامی از مهارت‌های ارتباطی است که ضرورتاً با مهارت‌های اجتماعی و فرهنگی گسترده‌تری در ارتباط است و به ایجاد چارچوب‌های ویژه اندیشیدن کمک می‌کند (آقا گل‌زاده، ۱۳۸۵: ۴). تالار گفتگو یا تالار گفتمان (فروم) یکی از ابزارهای قوی یادگیری اینترنتی است. افراد در سرتاسر دنیا با اطلاعات متفاوت به‌طور همزمان در این تالار حضور یافته و اطلاعات خودشان را در مورد یک موضوع درسی به اشتراک گذاشته و درباره آن بحث و گفتگو می‌کنند. جدول ۱۴ کارکرد این عامل را در عناصر چهارگانه آموزش از دور نشان می‌دهد.

جدول ۱۴. کارکرد اجتماعی "گفتگو" در عناصر چهارگانه آموزش از دور

کارکرد در آموزش از دور	
<p>هولمبرگ (۱۹۹۱) بر مکالمات شبیه‌سازی شده در قالب تعامل فردی یادگیرنده‌ها با متن‌های آموزشی تاکید زیادی دارد. در تالارهای گفتمان الکترونیکی هر یادگیرنده از دور نسبت به فعالیت، قابلیت و اطلاعاتش دست‌بندی شده و به‌عنوان عضو یا مدیر یا عضو ارشد وظایف خاصی برعهده می‌گیرد. دیدن عناوین بحث دیگر اعضا، پاسخ‌دهی به سوالات، دانلود کردن فایل سایت، تغییر عناوین، ارسال پیام، تهیه گزارش و... از وظایف مدیران تالار می‌باشد.</p>	<p>یادگیرنده از دور</p>
<p>طرز نگرش تهیه‌کنندگان برنامه‌های آموزش از دور و رفتارهای اجتماعی، رفتارهای زبانی و فرازبانی آن‌ها در تدوین محتوی آموزشی نقش زیادی ایفا می‌کند. فرایند دانش و محتوی از اشتراک‌گذاری دانش ضمنی آغاز و به سمت یکپارچه‌سازی دانش و ایده‌ها حرکت می‌کند تا به دانش آفرینی منتهی گردد. نوناکا، ون‌روگ و ایچی (۱۹۹۵) اعتقاد دارند که دانش آفرینی باید با راهبردهای مناسب گفت و شنود و هماهنگی فعالیت‌ها، مدیریت شود. طراحان محتوی با ایجاد روشی مبنی بر تفاهم و همدلی، مسئول طرح مکالمات آموزشی شبیه‌سازی شده در محتوای خودخوان می‌باشند (گانا واردنا و مک ایزاک، ۱۹۹۷: ۳۶۰).</p>	<p>سازمان یاددهنده از دور</p>
<p>اصل دیالوگ یا گفتگو در متن هر نوع محتوی آموزشی نهفته است. اتوپیتز (۱۹۷۷) اعتقاد دارد که محتوی آموزش از دور را می‌توان به‌گونه‌ای مجهز نمود که اصل دیالوگ در آن حفظ گردد. در نسل مکاتبه‌ای وظیفه گفتگو برعهده پرسش‌نامه‌های نظرسنجی بود (بدری فر، ۱۳۷۱: ۶۵). در نسل‌های بعدی مشاوره و هدایت‌های فردی (تلفنی، حضوری، اینترنتی و ایمیل) اصل دیالوگ و گفتگو را تامین می‌کنند. بحث‌ها و نشست‌های گروهی (حضوری، اینترنتی) موثرترین جزء آموزش و یادگیری از دور است (همان: ۷۲).</p>	<p>محتوی</p>
<p>در آموزش از دور، گروه‌های بحث هم‌چون انجمن‌های حرفه‌ای عمل می‌کنند و محیطی را فراهم می‌سازند که افراد بتوانند به‌راحتی سؤال‌ها و دیدگاه‌های خود را درباره مباحث گوناگون مطرح و از نظر دیگران سود ببرند (زین‌العابدینی، ۱۳۸۵). نوع محیط آموزشی که در آن نقش یادگیرنده‌ها با گفتگو به هم پیوند بخورد، بستگی زیادی به برنامه‌ریزی و محتوی آموزشی دارد. متن‌های گیرا و برنامه آموزشی متعامل، امکان تبادل اندیشه را در محیط آموزشی با واسطه فناوری فراهم می‌سازد. قابلیت رسانه‌ای محیط آموزشی آن‌چنان قوی و نافذ است که می‌تواند فرهنگ گفتگو را تعمیم بخشد.</p>	<p>محیط آموزش از دور</p>

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

حدود نیم قرن از اشاعه آموزش از دور در محیط‌های دانشگاهی می‌گذرد. تعاریف و اظهارنظرهای متعددی در جهت توصیف و شناخت ماهیت آموزش از دور و نقش فناوری در برقراری ارتباط بین یاددهنده و یادگیرنده توسط پیشگامان و صاحب‌نظران حوزه علوم تربیتی ارائه و هر کدام جنبه‌ای از رویکرد نوین آموزشی را آشکار ساخته‌اند. این پژوهش با هدف تبیین مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش از دور در ابتدا تعاریف و اظهارنظرهایی که

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

پیرامون آموزش از دور در ادبیات تحقیق وجود دارد را در قالب تحلیل منطقی شفلر در جدول ۱ طبقه‌بندی و براساس آن‌ها ویژگی‌هایی برای عناصر چهارگانه آموزش از دور (یادگیرنده از دور، سازمان یاددهنده از دور، محتوی آموزشی و یادگیری و در نهایت محیط آموزش و یادگیری از دور) استخراج نمود. نتایج در جداول ۱ و ۲ درج گردیده است. بر اساس تحلیل منطقی شفلر، نظریه پروتون (۱۹۸۱)، حقایقی را در مورد آموزش از دور ارائه می‌دهد که در گروه تعاریف علمی قرار می‌گیرد. اظهارنظرهای رامبل (۱۹۸۹)، ضمن ارائه توضیحاتی پیرامون روش ارائه آموزش از دور (تعریف برنامه‌ای) حمایت می‌کند. کیگان (۱۹۸۱)، اتوپیترز (۱۹۸۹ و ۲۰۰۰). و مایکل مور (۱۹۹۶) توضیحاتی در خصوص شیوه و روش ارائه آموزش از دور ارائه داده‌اند که در گروه تعاریف توصیفی قرار می‌گیرند. گریمز (۱۹۹۵) و کیگان (۱۹۹۰) اظهارنظرهایی که درباره آموزش از دور ارائه داده‌اند هم در قالب تعریف توصیفی و هم علمی قابل قبول است. رابینسون (۱۹۹۲)، و رودین و کلاین (۱۹۹۱)، دولین (۱۹۸۹) و کیگان و گریسون و پیترز (۱۹۸۹) برای صرفه‌جویی در تعریف آموزش از دور، به نمایش توصیفات و جنبه‌های آموزش از دور بسنده کردند که اظهارات آن‌ها طبق طبقه‌بندی شفلر تعریف شرطی تلقی می‌شوند. و دمایر و هولمبرگ (۱۹۸۳)، مور (۱۹۹۶) و بری ویلس (۲۰۰۷) با استفاده از تمثیل و تصویر سعی در توصیف فرایند آموزش از دور داشتند که اظهار نظر آن‌ها از تعاریف تمثیلی تلقی می‌شود. در نهایت گریسون و شل (۱۹۹۰) و ایوان و نیشن (۱۹۸۹) از تعاریف و نهضت‌های آموزش از دور حمایت نمودند که طبق تحلیل شفلر، نظراتشان شعار آموزشی تلقی می‌شود. در ادبیات تحقیق از عناصر اصلی آموزش از دور (۱- یادگیرنده از دور، ۲- سازمان یاددهنده از دور، ۳- محتوی آموزشی ۴- محیط آموزشی) نیز به کرات مطالب پراکنده خواننده و شنیده‌ایم اما تحلیل منطقی و نظری از ویژگی‌های آن‌ها به عمل نیامده است. در ادبیات تحقیق، براساس کلیه تعاریف صاحب‌نظران، می‌توان حدود ۱۰ مشخصه مهم برای نظام آموزش از دور برشمرد. ماهیت این مشخصه‌ها، امکان استخراج ویژگی‌هایی را برای عناصر چهارگانه آموزش از دور را در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد که نتایج آن در جدول ۲ و به این شرح ارائه شده است: الف- یادگیرنده از دور: بزرگسال، خود هدایت‌گر، مستقل، خودارزیاب‌گر، و انتخاب‌گر زمان و مکان، ابزار و فناوری یادگیری می‌باشد، تجربیات خود را به محیط آموزشی منتقل و خود را با محیط سازگار می‌کند، برای یادگیری خود برنامه‌ریزی می‌نماید و با شیوه حل مسئله یادگیری را با زندگی پیوند می‌زند. ب- سازمان یاددهنده از دور: سازمان یاددهنده به جای معلم، فرایند یاددهی را هدایت می‌کند و با کمک فناوری، بسته‌های نرم‌افزاری و محتوی خودآموز و تکالیف را در اختیار فراگیران قرار می‌دهد و از همان طریق تعاملات و بازخوردهای آموزشی و یادگیری را شکل می‌دهد. ج- محتوی: براساس خصلت آموزش از دور که در خود

فرمانی و خود‌مدیریتی یادگیری خلاصه می‌شود، به‌صورت خودآموز با قابلیت خودارزیابی و خود‌هدایتی تهیه و در اختیار یادگیرنده‌ها قرار می‌گیرد. د- محیط آموزشی: محیط آموزشی به‌گونه‌ای طراحی می‌گردد که فرایند برقراری ارتباطات دوربرد آموزشی را در هر زمان و مکان برقرار و امکان تعاملات چندجانبه و تراکنش‌های فناورانه و اجتماعی را با کمک فناوری روز فراهم می‌کند. از آن‌جا که ویژگی‌ها و مشخصه‌های هر رویکرد یا نظام آموزشی، ریشه در اصول و مبانی دارد که برخاسته از مبانی تربیتی جامعه می‌باشد و براساس نظریات ژرژ کرشن اشتاینر (۱۸۵۴) هوشیار (۱۳۲۷)، شکوهی (۱۳۶۸)، پورظهیر (۱۳۶۹) و ملکی (۱۳۸۲)، مبانی تعلیم و تربیت تمامی ابعاد تربیت انسانی را دربرمی‌گیرد، آموزش از دور مانند هر نظام دیگری دارای اصول و مبانی تربیتی است که وضعیت، امکانات و محدودیت‌های آن‌را در تمامی جنبه‌های زیستی، فلسفی، روانی، اجتماعی، اقتصادی و اجتماعی نشان می‌دهد. این تحقیق به‌دنبال دستیابی به وضعیت و موقعیت آموزش از دور، تمامی عوامل تاثیرگذار در مبانی فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش از دور را مطالعه و کارکردهای آن‌ها را به‌طور جداگانه در عناصر چهارگانه آموزش از دور بررسی نمود. نتایج نشان داد که فلسفه تربیتی ساخت‌گرایی با ابعاد هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی به‌طور برجسته در تمامی عناصر چهارگانه آموزش از دور تاثیر می‌گذارد و چرخه یادگیری "۵E" شامل ترغیب (Engage)، کشف (Explore)، توضیح (Explain)، تعمیم (Extend) و ارزیابی (Evaluation) را در آموزش از دور تشویق و بر اساس نظریات..... به ساخت و تولید دانش منتهی می‌گردد. این نتایج با نظریه‌های بنیانی فلسفی (لاک: قرن ۱۸، کانت: قرن ۱۹، گلیسر: ۱۹۸۳) و نظریه‌پردازان و محققین علوم تربیتی (پیاز: ۱۹۷۰، و ده‌مایر: ۱۹۸۱، پیترز: ۱۹۸۸، کیگان: ۱۹۹۳، ساچینگ: ۱۹۹۸، مک‌وای لینچ: ۱۹۹۸، بروور: ۲۰۰۴، مورینسن: ۱۳۷۳، رمی‌زفسکی: ۱۹۷۹، فراهانی: ۱۳۸۰، سیفی: ۱۳۸۰، شعاری نژاد: ۱۳۸۱، ابراهیم‌زاده: ۱۳۸۲، شیخی: ۱۳۸۳ و گوتگ: ۱۳۸۹). نیز همسو و هم‌جهت بود. مبانی روان‌شناختی آموزش از دور به مجموعه شناخت‌ها و آگاهی‌ها نسبت به فرایند یاددهی و یادگیری، ویژگی یاددهنده و یادگیرنده، عوامل موثر بر یادگیری، محتوایی که باید آموخته شود و چگونگی آموختن (ملکی، ۱۳۸۲: ۳۸) اشاره می‌کند. نتایج تحقیق نشان داد که تمامی عوامل مهم و تاثیرگذار شناختی اعم از: انگیزه، توجه و هشیاری، تمرکز و ادراک، پردازش اطلاعات و تفکر نقاد و حل مسئله و در نهایت بازیابی اطلاعات در آموزش از دور کارکردهای متفاوت و متناسب با عناصر چهارگانه آموزش از دور دارند که همسو با نظرات صاحب‌نظران و محققین علوم روان‌شناختی و تربیتی (کورتلوین: ۱۹۴۰، استرنبرگ: ۱۹۴۹، بنت: ۱۹۵۸، آلپورت: ۱۹۶۸، مازلو: ۱۹۸۷، گلاور: ۱۹۹۰، کیگان: ۱۹۹۳، دیویی: ۱۹۹۳، کراتی: ۱۹۹۴، کانوی: ۱۹۹۵، سیگل: ۱۹۹۷، راپاپورت: ۱۹۹۷، هرگنهان: ۱۹۹۷، کینوآیزنک: ۲۰۰۰، گیبسون: ۲۰۰۳، بروور: ۲۰۰۴،

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

بروناک: ۲۰۰۶، میرزا بیگی: ۱۳۸۰، سرمد: ۱۳۸۲، شاملو: ۱۳۸۳، عدلی: ۱۳۸۴ و کرمی نوری: ۱۳۸۶) می‌باشد.

شکل‌گیری نظام آموزش مستقل، فردی شدن آموزش، استقلال در یادگیری و حذف تعاملات چهره به چهره، تمامی نشانه‌های محیط اجتماعی اعم از جامعه‌پذیری، نقش، هنجار، ارزش‌های اجتماعی، ارتباط و تعامل، گفتگو و تشکیل گروه در عناصر چهارگانه آموزش از دور را نه تنها از بین نبرده است، بلکه به مدد فناوری الکترونیکی (رایانه، شبکه، برنامه‌های تلکنفرانس‌ها و آموزش مجازی) به آن‌ها قوت بیشتری بخشید. اجتماع یادگیرندگان نقاد، دو روی سکه آموزش از دور را نشان می‌دهند. یک روی آن استقلال فردی و شناختی در ارائه نظر و پردازش اطلاعات به سبک و سیاق فردی، نقد و اصلاح تفکرات و ارزش‌ها و روی دیگر آن وابستگی اجتماعی، پذیرش عقاید مستدل و علمی، برقراری روابط احساسی و ارتباطات درون و برون گروهی و... است که در عین ضد و نقیض بودن بسیار هدفمند هدایت می‌شوند و ارزش‌های اجتماع یادگیری را قوت می‌بخشند. در آموزش از دور دانش وقتی معنی‌دار است که با دیگران به‌وجود آید، مشارکتی گردد و اجتماعی شود (بران و سلینسو داگاید (۱۹۸۹) زیرا دانشی که فرد می‌داند جایگزین شده است (بروناک، ۲۰۰۶: ۲۲۳). در این مسیر مدل‌های ارتباطی زیادی طراحی گردید که رابطه سه بعدی ساختار، گفتگو، یادگیرنده را نشان دهد (صبا، ۲۰۰۳). تمامی نشانه‌های فوق به‌عنوان مبانی اجتماعی آموزش از دور در عناصر چهارگانه، کارکردهای مشخصی دارند که در همسو با نظریه‌های صاحب‌نظران و تحقیقات علوم تربیتی و اجتماعی (دیویی: ۱۹۳۸، مید: ۱۹۳۴، گریسون و اندرسون: ۱۹۴۵، پیترز: ۱۹۷۷، هولمبرگ، ۱۹۹۱، مور: ۱۹۹۶، بانک و رینالدز: ۱۹۹۶، ویلسون: ۱۹۹۷، ان جی: ۱۹۹۸، هاوارا کینگ: ۲۰۰۰، گریسون و آرچرز: ۲۰۰۰، نوناکاتا کوچی: ۲۰۰۰، گوتیا و مک دونیل: ۲۰۰۰، مک وای لینچ: ۲۰۰۱، ناویان و کیم: ۲۰۰۲، مور: ۲۰۰۳، گریسون: ۲۰۰۴، بروور: ۲۰۰۴) فولجر: ۲۰۰۵، بروناک، ۲۰۰۶، توپارک: ۲۰۰۶، بدری فر: ۱۳۷۱، قلی زاده: ۱۳۷۷، فورسایت: ۱۳۸۱، بیکر: ۱۳۸۲، عدلی: ۱۳۸۴، آقا گل‌زاده: ۱۳۸۵، زین‌العابدینی: ۱۳۸۵ و علیدوستی و خسروجردی: ۱۳۸۶، داورپناه: ۱۳۸۶) می‌باشد. به‌دلیل آن‌که در فرایند آموزش از دور، یادگیری برجسته‌تر از یاددهی می‌باشد و دیدگاه ساخت‌گرایی و تولید دانش اهمیت برجسته‌ای در فرایند آموزش از دور پیدا می‌کند، پیشنهاد می‌گردد که به موارد زیر در زمان طراحی برنامه‌های آموزش باز و از دور دانشگاهی توجه شود: ۱- ویژگی‌های نظام آموزش از دور ۲- ویژگی‌های عناصر چهارگانه آموزش از دور ۳- فلسفه تربیتی ساخت‌گرایی ۴- مبانی روان‌شناختی و تمامی نشانه‌های آن به خصوص تفکر نقاد و پردازش اطلاعات که در عناصر چهارگانه تاثیر مشخصی دارند. ۵- کلیه عوامل و نشانه‌های اجتماعی به خصوص گفتمان آموزشی که

حضور شناختی را با حضور اجتماعی پیوند می‌زند و در برنامه‌های آموزشی به یادگیری بهتر و تداوم محیط اجتماعی کمک می‌کند.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی، (۱۳۸۲)، *فلسفه تربیت (فلسفه آموزش و پرورش)*، دانشگاه پیام نور، تهران، چاپ پانزدهم، ۳۱۰ صفحه.
- ابراهیم زاده، عیسی، ۱۳۸۸، *حذف فاصله‌ها در آموزش از دور، سلسله گفتارهایی در باب آموزش از دور، دانش ارتباطات، وب سایت همشهری، گفتار دوم، ۱۳۸۸/۱۲/۵*.
- استنبرگ، رابرت جی، (۲۰۰۳)، *روان‌شناسی شناختی*، وفایی، مریم، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، جلد اول، تهران (۱۳۸۵).
- اسمیت فیلیپ جی، ۱۳۷۰، *ترجمه سعید بهشتی، فلسفه آموزش و پرورش*، انتشارات آستان قدس رضوی.
- الحسینی، سید حسن، ۱۳۸۴، *مقدمه‌ای بر آموزش از راه دور*، موسسه فرهنگی منادی تربیت.
- ایکوجیروناکا و هیروتاکا کوجی، (۲۰۰۰)، *مدیریت دانش شرکت‌های دانش‌آفرین*. نویسندگان: ترجمه: دکتر علی عطافر، جبار اسلامی،
- آناهیتا کاوه و سعید انالویی، ناشر: سما، چاپ اول، ۱۳۸۵.
- آقاگل‌زاده، فردوس، ۱۳۸۵، *تحلیل گفتمان‌های رادیو بر پایه نظریه‌ها و راهبردهای زبان‌شناسی*، تهران: طرح آینده، ۲۳۷ ص.
- بروور، ای دبلیو، دوژنج، استوت، (۲۰۰۴)، *به سوی یادگیری بر خط (الکترونیکی)*، مشایخ، فریده، بازرگان، عباس، انتشارات آگاه، تهران. چاپ اول، ۲۲۴ صفحه.
- بنتون، تد، یان کرایب، ۱۳۸۴، *فلسفه علوم اجتماعی، بنیادهای فلسفی تفکر اجتماعی*، مهناز مسمی پرست، محمود متحد. تهران: آگه.
- بهشتی، سعید (ترجمه و تألیف) (۱۳۸۵). *زمینه‌ای برای بازاندیشی در فلسفه تعلیم و تربیت*، تهران: نشر ویرایش.
- پورظهیر، علی، (۱۳۶۹)، *اصول و مبانی آموزش و پرورش*، دانشگاه پیام نور.
- جارویس، پیتر، سرمد، غلامعلی، (۱۳۸۱)، *آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم*، انتشارات سمت، تهران، چاپ دوم، ۳۰۲ ص.
- جعفری مقدم، ۱۳۸۳، *گزارش کارگاه مدیریت دانش ضمنی در آلمان*، ۲۰۰۱.
- دانشگاه پیام نور (۱۳۷۵). *خبرنامه دانشگاه پیام نور*. سال ششم، شماره ۲۶؛ صص ۹-۸.
- خرازی، علینقی، ۱۳۸۱، *جان گلاور، راجر اچ برونینگ، روان‌شناسی تربیتی، اصول و کاربرد آن*، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ سوم، تهران.

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

رمی زفسکی، ای جی، فردانش، هاشم، ۱۳۷۹، *طراحی نظام‌های آموزشی: تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی درسی و طراحی برنامه درسی*، چاپ اول، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۴۱۸ صفحه.

زین‌العابدینی، محسن (۱۳۸۵). *بهره‌گیری از روش‌های نوین ارتباطی در کتابخانه‌های عمومی*. نما ۵(۴). سیفی، محمد (۱۳۸۰). *یادگیری مستقل در دانشگاه پیام نور*. مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور. تهران؛ دانشگاه پیام نور، صص ۱۶۸ - ۱۶۳.

شاملو، سعید، *آسیب‌شناسی روانی*، تهران، رشد، ۱۳۸۳، چاپ هفتم، ص ۱۰۳. شعاری نژاد، ۱۳۸۱، *فلسفه آموزش و پرورش*، انتشارات امیرکبیر، چاپ ششم. شکوهی، غلامحسین، (۱۳۶۸)، *مبانی و اصول آموزش و پرورش*، آستان قدس رضوی، چاپ اول. شیخی فینی، علی اکبر، ۱۳۸۳، *سازنده‌گرایی و نظریه تربیتی و روان‌شناختی پست مدرنیسم*، دانشگاه هرمزگان، تهران چاپ دوم، ص ۱۳۰.

صفوی، امان‌الله، (۱۳۸۵). *کلیات روش‌ها و فنون تدریس*، نشر معاصر، تهران، چاپ دوازدهم، ۳۹۶ ص. ظهور، حسن، ۱۳۷۴، *دانشگاه پیام نور در گذشته، حال و آینده*، مجموعه مقالات آموزش از دور، دانشگاه پیام نور، تهران.

عدلی، فریبا (۱۳۸۴). *مدیریت دانش، حرکت به سمت فراسوی دانش*، تهران: انتشارات فراشناختی اندیشه. علیدوستی، سیروس و محمود خسروجردی (۱۳۸۶). *ارتباطات علمی مبانی، مدل‌ها، و کاربردها*. دفتر ارتباطات علمی. پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. ص ۷۸، ۱، ۲. فرانکن، رابرت، (۱۳۸۴)، *انگیزش و هیجان*، ترجمه حسن شمس اسفندآباد و دیگران، تهران، نی، چاپ اول.

فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۰). *نقش خودآموزی و مطالعه مستقل در یادگیری درس‌های تربیت بدنی*. مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور. تهران؛ دانشگاه پیام نور، صص ۱۱۵ - ۱۰۴. فرج‌الهی، مهران، دهباشی شریف، فروزان، ۱۳۸۹، *رشد آموزش از دور در ایران و جهان*، چاپ اول، تهران، دانشگاه پیام نور.

فورسایت، دانلسون آر. (۱۳۸۱)، *پویایی گروه*، مهرداد فیروزبخت و منصور قنادان، تهران موسسه خدمات فرهنگی رسا.

قلی‌زاده، آذر، ۱۳۷۷، *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، انتشارات محتشم، سال ۱۳۷۷. کرمی نوری، رضا، (۱۳۸۶)، *روان‌شناسی حافظه و یادگیری: با رویکرد شناختی*، انتشارات سمت، چاپ دوم، ۳۴۱ ص.

کیگان، دیسموند، ۱۹۹۰، *خضوعی ذوقی*، مجید، ۱۳۷۹، *مبانی نظری آموزش از راه دور*، سازمان نهضت سوادآموزی چاپ اول، ۲۷۰ ص.

کیگان، دیسموند، ۱۹۳۶، *جایگاه تعلیم از دور در دوران گذار*، داود کریم زادگان مقدم، ۱۳۸۵، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران. ص ۲۱۸.

مهران فرج اللهی، رضا نوروززاده، عیسی ابراهیم زاده و فهیمه السادات حقیقی

گریسون، دی آر، اندرسون، تری، ۱۹۴۵، *یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱*، عطاران، محمد، (۱۳۸۳)،
موسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند، تهران، چاپ اول، ۱۴۰ ص.

گوتک، جرال ال، (۱۹۳۵)، *مکاتب فلسفی و آراء تربیتی*، پاکسرشت، محمد جعفر، (۱۳۸۹)، تهران،
انتشارات سمت، چاپ دهم، ۵۰۶ ص.

مک وای لینچ، مارگریتا، (۲۰۰۱)، *آموزشگر مدرسه مجازی*، رحیم عبادی، ۱۳۸۳، تهران، نشر موسسه
آفتاب مهر، چاپ اول، ۳۰۴ ص.

ملکی، حسن، ۱۳۸۲، *مبانی و اصول تربیت*، انتشارات نیکان کتاب، تهران، زمستان ۸۲، ۱۸۴ ص.
موریسن، ت. ر. (۱۳۷۳). *یادگیری، تغییر و مشارکت توان بالقوه دانشگاه‌های باز*. برگزیده مقالات پژوهشی
و توسعه در آموزش از راه دور.

ترجمه آزاده فتحعلی خانی، تهران؛ دانشگاه پیام نور، صص ۷۰-۳۱.

میرزا بیگی، علی، ۱۳۸۰، *برنامه‌ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی*، تهران
یسطرون.

بیکر، واین، ۱۳۸۲، *مدیریت و سرمایه اجتماعی*، ویژگی اثر ترجمه الوانی، سید مهد، ربیعی، سازمان
مدیریت صنعتی.

نر. جورج اف، ۱۳۸۵، *آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش*، ترجمه فریدون بازرگان دیلمقانی، انتشارات
سمت، ۱۳۰ صفحه.

نر، جورج اف، ۱۳۵۶، *آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش*، فریدون بازرگان، دانشگاه تهران.

هاندی، کبید (۲۰۰۲). *گروه‌های بحث الکترونیک دانشگاهی و علمی*. ترجمه مریم اسدی. ۱۳۸۳. نما (۲).
هرگنهان، بی آر، السون، متیو اچ، ۱۹۹۷، *مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری*، سیف، علی اکبر، نشر دوران،
تهران، چاپ پنجم.

هوشیار، محمد باقر، (۱۳۲۷)، *اصول آموزش و پرورش*، دانشگاه تهران، جلد اول.

Bronack, Stephen, Riedl, Richard, and Tashner, John. 2006, learn in the Zone: A social constructivist framework for distance education in a3-dimensional virtual world, Appalachian State University, NC, USA Interactive Learning Environments Vol. 14, No. 3, December 2006, pp. 219 – 232.

McVay Lynch, Maggie, 1998, Constructivism in Instructional Design for Distance Education Project Report .

Crotty, T. (1994). Integrating distance learning activities to enhance teacher education toward the constructivist paradigm of teaching and learning. In Distance Learning Research Conference Proceedings, 31-37. College Station, TX: Department of Education and Human Resource Development, Texas A&M University.

Georg von Krogh, Ikujiro Nonaka and Toshohiro Nishiguchi, Knowledge creation a source of value. 2000. new York, published by Palgrave

Gunawardena, C. L. & McIsaac, M.S. (1996). Distance Education, In D.Jonassen

مبانی نظری، فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی آموزش باز و از دور (دانشگاهی)

Handbook of research for educational communications and technology, pp.403-437, Simon&Schuster Macmillan, New Yourk.

Moore, Michael Grahame; Anderson William G. 2003. Handbook of Distance Education. Contributors: Publisher: Lawrence Erlbaum Associates. Place of Publication: Mahwah, NJ. Publication Year: Page Number: 3.

Michael W. Eysenck, Mark T. Keane, 2000. – Cognitive psychology Edition: 4, illustrated –Published by Taylor & Francis 2000 ISBN 0863775519, 9780863775512 – pages-<http://books.google>

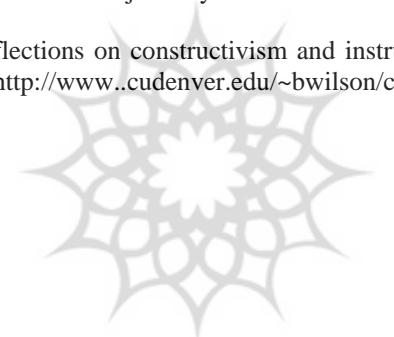
Peteres.Otto,"Theoretical Aspects of Correspondence Instruction" InMackenzie, O.and Christensen, E.L. (Eds) Thechanging World of Correspondence Study, University Park PennsylvaniaState.1971

Saba, Farhad, (2003), Distance Education Theory, Methodology, and Epistemology: A Pragmatic Paradigm, San Diego State University.

Suchting, W.A., 1998, Reflection on the sociology of knowledge, In M.R.Mathews constructivism in science education: A Philosophical examination, London, Klower.

Toprak, Elif, 2006, Social Constructivism and International Cooperation in Distance Education Anadolu University Open Education Faculty, Eskisehir, Turkey Online Journal Of Distance Education-Tojde July 2006 Issn 1302-6488 Volume: 7 Number: 3 Article: 14

Wilson, B. (1997) Reflections on constructivism and instructional design. Available online July 7, 1998 at <http://www.cudenver.edu/~bwilson/construct.html>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی